филателистички гласник

година VI
септембар
2018

часопис за теорију и праксу филателије
e-mail: filatelisticki.glasnik@gmail.com
цена: 250 динара

24

САДРЖАЈ

Уводник 3

Да ли је неко (за ову ствар) покуцао на врата СФС 5

Једно сведочење о пореклу 8

Les Serbes en Tunisie et en Algerie durant la Premiere Guerre mondiale - Jerome BOURGUIGNAT de l'Academie de philatelie 10
Срби у Тунису и Алжиру током Првог светског рата - Жером Бургиња члан Академије филателије .....

Нека нова сазнања о општинским поштама у Краљевини Србији после 1. јануара 1903. – Миодраг Р. Вуковић 19

ИЛУСТРОВАНА ИСТОРИЈА - Холандско „Милосрђе" и Срби у Великом рату – Милица Стаматовић 25

Нови осврт на „Жалобно издање" [2] – Дамир Новаковић 31

Шта је остало од оригинала? 42

Поштанске тарифе ФНРЈ - Дамир Новаковић 45

Филателистичка колектанеа [7] 48

Српске редовне марке номиналних вредности 11, 23 и 35 динара 52

Преглед издања Поште „Србија" јун 2018 - август 2018 54

ФИЛАТЕЛИСТИЧКИ ГЛАСНИК

Часопис за теорију и праксу филателије

Ставови објављени у текстовима појединих аутора нису нужно и ставови редакције, тако да не сносимо одговорност за евентуалну штету насталу њиховим објављивањем.

Право коришћења: Чланци објављени у „Филателистичком гласнику" могу се даље објављивати искључиво уз сагласност аутора. Делови чланака могу се објављивати уз обавезно навођење потпуне референце и уз поштовање ауторских права аутора и издавача.

Излази четири пута годишње:
20. март, 20. јун, 20. септембар и **20. децембар**

Издавач и одговорни уредник: **Владимир Милић**

Сарадници: **Жером Бургиња , Миодраг Р. Вуковић, Војислав Беговић, Дамир Новаковић Милица Стаматовић и Угљеша Стефановић**

Дизајн и графичка обрада: **Владимир Милић**

e-mail: **filatelisticki.glasnik@gmail.com**

Штампарија: **Instant system, Црнотравска бб, Београд**

На задњој корици:
Разгледница из серије WWI PANTHEON DE LA GUERRE. Фрагмент уметничког дела, Pantheon de la Guerre.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
656.835.91.(497.11)
ФИЛАТЕЛИСТИЧКИ гласник : часопис за теорију и праксу филателије / одговорни уредник Владимир Милић. – Год. 6, бр. 22 (март 2018)- . – Београд : Владимир Милић, 2013-. -21 cm
Тромесечно
ISSN 2334-7147 = Филателистички гласник (Београд. 2013)
COBISS.SR-ID 196133132

Journal Philately Theory and Practice

Articles in this issue of "Filatelisticki glasnik" do not necessarily reflect the opinion of the Editorial

Articles in this journal, unless otherwise stated, may be reproduced with authors permission only.

Published four times a year:
20th March, 20th June, 20th September and 20th December

Publisher and Editor: **Vladimir Milic**

Contributors: **Jerome BOURGUIGNAT , Miodrag R. Vukovic, Vojislav Begovic, Damir Novakovic Milic Stamatovic and Ugljesa Stefanovic**

Design: **Vladimir Milic**

e-mail: **filatelisticki.glasnik@gmail.com**

Printed by: **Instant system, Belgrade**

Price: **7 EUR + postage**

Image on the back cover:
Postcard from a WWI Series PANTHEON DE LA GUERRE. Fragment from artwork, the Panthéon de la Guerre.

ISSN 2334-7147
9 772334 714007

УВОДНИК

У београдском клубу М.М. за свој материјал каже: "Ово су све саме посластице..." Другим речима, ако желите да се засладите будите спремни на веће издатке. Један његов колега, још душевнији, нимало не околиши када интригантно констатује: "Ово не трчи улицом" - што ће рећи: "rare", "невиђено" итд. И тако даље, и тако даље, испредају се најразличитије приче како би "роба" лако пронашла пут до новог власника. Позната је прича о поштару из Милошевог времена, који је свратио у кафану, запио се и ударао жигове на писма како му је пало на памет. Наравно, у објашњењу, такво писмо је веродостојно и уредно. Бити убедљив са својом причом гарантује пола успеха. Сакупљачима преостаје да се наоружају новцем и знањем.

У припреми је тематски број часописа „Филателиста" којим ће Савез филателиста Србије обележити 70 година постојања. Реч је о студији Слободана Шотре „Санитарни кордон и дезинфиковање поште". Овај капитални рад садржи два обимна поглавља; прво које говори о приликама које су утицале на формирање санитарног кордона у Европи и друго о санитарном кордону у Србији (1836-1886. године). Дато је мноштво изванредних колор илустрација писама, феда (личности), и других докумената из епохе. Студија је резултат скоро четири деценије дугог истраживања овог угледног српског колекционара и публицисте. На овај начин „Филателиста" други пут у својој историји уступа свој простор делу за које је оцењено да има велики филателистички и друштвено-историјски значај. Да подсетимо, први и до сада једини пут то је учињено са делом др Војина Вишацког „Локације немачких војних пошта на Балкану 1941 – 1945 (2002. године)".

Праг је био и прошао, али је суђење, бар када се ради о излошку „The Postal History of Montenegro 1799 – 1916", (изложак Александра Боричића на осам витрина, 88 поена, велика позлаћена медаља), оставило горак укус и поново отворило питање како се примењују правила. Да ли је могуће да жирију уопште није важно како је одређени изложак оцењиван на претходним изложбама?

Изложак о коме је овде реч на четири светске изложбе, између 2010. и 2014. године, освојио је четири златне медаље са 90 поена!

У ПТТ Музеју у Београду у току је изложба „Риста Прендић последњи српски татарин". Ако имате времена, не пропустите ову одличну, прегледну и широј публици приступачну поставку кустоса Милорада Јовановића. Пред посетиоцима је документовано сведочење о татарину који је носио дипломатску пошту не само према Цариграду, Травнику, Солуну или Видину, већ и за нахије по Србији.

Изложба „Ратни пут Моравске дивизије 1914 – 1918", у Галерији РТС од 5. до 30. септембра, бави се српским војником, Моравцем, далеко од отаџбине. Народни музеј у Лесковцу је прикупио много докумената, записа, предмета, одликовања, униформи, оружја и преко хиљаду фотографија. У овој поставци, истраживачи поштанске историје Великог рата наћи ће мноштво корисних података и фотографија.

Када ми је један истраживач поштанске историје - аутор бројних стручних радова из поштанске историје открио да је имао проблема са пореклом објеката, које је иначе уредно купио и платио на слободном тржишту, сетио сам се приче испричане у књизи Симфонија Винавер. Прочитајте Једно сведочење о пореклу.

Како се ближи 11. новембар све је више догађаја – у првом реду изложби које подсећају на крај Велико рата. Једна од њих је изложба докумената "На истоку бескрајни рат, 1918 – 1923". у Војном музеју у Паризу (5. октобар 2018 – 20. јануар 2019). Занимљива документарна секвенца нестабилне Европе и света. Какве то везе има са филателијом читајте на страницама овог броја.

„Pantheon de la Guerre" је монументално уметничко дело настало у Паризу током Првог светског рата, у виду кружне панораме димензија 123 x 14 метара. Једна од двадесет разгледница (из 1918) на којима се виде поједине секције монументалног дела носи назив „Serbie: Panthéon de la guerre". Више о овоме наћићете у чланку Шта је остало од оригинала?-

Уредник

ДА ЛИ ЈЕ НЕКО (ЗА ОВУ СТВАР) ПОКУЦАО НА ВРАТА СФС

Велики рат заустављен је у западној Европи 11. новембра 1918. године, али су сукоби настављени на истоку Европе и на Блиском истоку до 1923. године. У најави је изложба докумената под називом "На истоку бескрајни рат, 1918 – 1923". у Војном музеју у Паризу (5. октобар 2018 – 20. јануар 2019), која ће се бавити распуштањем четири велике империје - руске, османске, аустроугарске и немачке – овим мање познатим историјским периодом испуњеним револуцијама, грађанским ратовима, граничним променама и стварањем нових држава.

Политика пише да је *Музеј књиге и путовања* (Удружење *Адлигат* у чијем саставу се налази и Музеј српске књижевности) примио званичну молбу да позајми седам драгоцених експоната француском Војном музеју у Паризу како би били представљени у току изложбе која се организује поводом стогодишњице од завршетка Првог светског рата. Молбу овом српском удружењу упутио је Александар Анок де Серијеж, директор музеја.

- У Париз смо послали неопходну документацију, фотографије за каталог и скенирани материјал за изложбу "1917-1923: На истоку рат без краја?" За ову врло важну поставку Французи желе да позајме неколико ретких поштанских марака и новчаницу коју је штампао генерал Врангел, зарад бољег илустровања ратног периода у Југославији и Русији – рекао је Виктор Лазић, директор "Адлигата", и истакао да је велика привилегија сарађивати са музејом тог реномеа.

- Циљ је, каже се у прес материјалу за ову изложбу, да се покаже како се у овом сложеном контексту Француска, уз своју војну надмоћ, трудила, не без тешкоћа, да обнови стабилност у региону, у сложеном партнерству са својим савезницима.

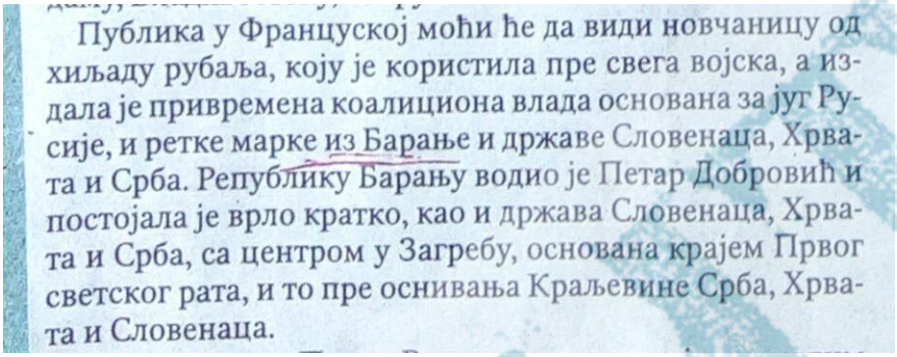

Публика у Француској моћи ће да види новчаницу од хиљаду рубаља, коју је користила пре свега војска, а издала је привремена коалициона влада основана за југ Русије, и ретке марке из Барање и државе Словенаца, Хрвата и Срба. Републику Барању водио је Петар Добровић и постојала је врло кратко, као и држава Словенаца, Хрвата и Срба, са центром у Загребу, основана крајем Првог светског рата, и то пре оснивања Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца.

Исечак из новинског чланка објављеног у "Политикином магазину" 30. јула 2018. године.

Не преостаје ми ништа друго, него да узмем каталог и подсетим се издања поштанских марака за Барању.[1] Где је Савез, да га консултују? Није ствар у новинару, него у видљивости организације која је најпозванија да пружи стручне податке...

После повлачења аустроугарских и немачких и уласка српских трупа у јужну Мађарску, поштанска дирекција у Печују издала је, по одобрењу војне команде у Новом Саду и пештанског министарства пошта, мађарске марке (редовне, пригодне и порто) са претиском "Baranya – 1919", а делимично и са претиском нове вредности, у више типова претисака.

Ове марке биле су у течају све до 20. VIII 1920, када је ова покрајина, после референдума, враћена Мађарској.

Пошто су марке прештампаване црним или црвеним претиском, то су према боји претиска и разврстане (принцип каталога Југомарке прим. В.Б.)

На поштанским документима марке Барање вреде знатно више[2]

[1] Подаци из Каталога поштанских марака југословенских земаља, Београд 1991.

[2] Исто

1920. БАРАЊА, препоручено писмо са мешовитом франкатуром ("Жетеоци" 3 x 20 f; "Карло" 45/15 f.) послато из Печуја за Земун. (Објекат понуђен на једној домаћој аукцији)

(Приредио В. Беговић)

FLASH 124 | FEBRUARY 2018
Flash
Fédération Internationale de Philatélie
FIP

Једно сведочење о пореклу

У домаћим филателистичким круговима могу се често чути, рекао бих мање-више злуради, коментари о пореклу одређеног документа у власништву појединца – колекционара. Када ми је недавно један од истраживача и колекционара српске филателистичке класике рекао да је имао проблема после објављивања свог рада у часопису Филателиста замислио сам се пред том чињеницом... Ти стари папири имају понекад заиста волшебан пут. Један књижевни цитат на који ме том приликом подсетио мој саговорник заиста је невероватан, али стваран и могућ.

(. . .) Станислав (Винавер) је Растка (Петровића) упознао захваљујући жељи свога оца, др Јосифа Винавера, да у лето 1911. године научи стенографију. Послао га је отац код свог пацијента, шефа пореске управе Мите Петровића, Растковог оца, иначе страсног историчара свих српских рачуна, који је новију српску историју желео да документује рачунима и квитама и претвори у дебелу пореску управу.

1804. година. Приватно писмо из Србије за Аустрију пренето преко реке и аустријског санитарног кордона, до крајњег одредишта. Етапно преношено, у полазу уписано "из Топчидера" (у том тренутку српски устанички логор), пренето до скеле, примљено и превежено преко реке до земунског контумаца, дезинфиковано – отиснут жиг "Netto di Fuora et di Dentro" (потврда извршења), отпослато до примаоца, пријем уписан "1804. Јун 24."
(Слика и опис преузети из каталога Међународне филателистичке изложбе дунавских земаља, Београд 2003.)

Тог лета Мита Петровић је открио да су она бурад за хартију по палилуским клозетима чучавцима снабдевена расходованим документима државног надлештва и да су још из времена обреновићке Србије. Открио је то тако што му се у једној деликатној ситуацији нашло у рукама писмо кнеза Милоша. Не чекајући да нужда уништи драгоцена документа, Мита Петровић је у бесцење покуповао све хартије из палилулских клозетских бурића, које су потом празнили ђак Растко Петровић и студент Сорбоне Станислав Винавер. (. . .)[3]

(Приредио В. Беговић)

КУПУЈЕМ
редовне марке Југославије
у ређим зупчањима
контакт: Владимир Милић
тел: +381 62 40 70 40
имејл: vladimir.milich@gmail.com
Марибор
претисак 70/38
зупч. 13 ¼

Michel 2144 A
Морача
љубичасти претисак
12/0,01, зупч. 13 ¼

Michel 3102 A

Састанци друштва новосадских филателиста

сваке недеље од 9 до 12 часова у просторијама удружења пензионера Новог Сада,улица Поштанска 3

[3] Милован Витезовић, "*Симфонија Винавер - роман са великом господом београдском*", Београд, 2015.

Jérôme BOURGUIGNAT
de l'Académie de philatélie

Les Serbes en Tunisie et en Algérie durant la Première Guerre mondiale

This article was originaly published in *Documentes Philateliques*, issued by *l'Académie de philatélie*, which this year celebrated 90th anniversary. On that occasion French Posts granted *l'Académie* special machine stamp.

Contexte historique

La Serbie, alliée de la France pendant la Première Guerre mondiale, ne put résister à l'offensive conjointe des Empires allemand et austro-hongrois à l'automne 1915, rejoints par la Bulgarie, qui prit à revers les lignes serbes. La défense devenant impossible, les troupes serbes firent une retraite dramatique à travers les montagnes albanaises enneigées pour rejoindre les côtes de l'Adriatique.

Lorsque l'évacuation des troupes serbes apparut inévitable, des navires français et italiens embarquèrent les réfugiés en décembre 1915 et janvier 1916. Les Alliés hésitèrent entre Corfou et Bizerte pour accueillir les réfugiés. Les premiers contingents ont été évacués sur Bizerte, puis la nécessité de faire vite a conduit à choisir Corfou à partir du 14 janvier 1916.

La répartition des réfugiés était la suivante : les militaires valides sur Corfou, les militaires blessés sur Bizerte en Tunisie, et les civils en métropole. « *Les blessés et malades non contagieux de l'Armée serbe qui ne pourraient être hospitalisés à Corfou seront désormais évacués sur Bizerte, et répartis entre les formations sanitaires de l'Algérie-Tunisie.* » [1]

Du 9 au 29 janvier, neuf convois débarquent à Bizerte 5 425 officiers et soldats serbes, beaucoup dans un état lamentable. Les hommes valides sont envoyés au camp du Nador (fig. 1), les malades hospitalisés dans les hôpitaux temporaires n°1 et 2 de la Marine à Ferryville, ainsi qu'à l'hôpital militaire du Caroubier à Bizerte (avec un total de 1 788 Serbes malades).

Fig. 1: Camp du Nador
Сл. 1: Логор Надор

[1] SHD/DAT cote n° 7N384, instruction du 25 janvier 1916.

Жером Бургиња
члан Академије филателије

Срби у Тунису и Алжиру током Првог светског рата

Овај чланак изворно је објављен у *Documentes Philateliques*, часопису *Académie de philatélie*, која је ове године прославила 90. годишњицу. Тим поводом француска пошта доделила јој је посебну машинску марку.

Историјски контекст

Србија, савезник Француске током Првог светског рата, у јесен 1915. године није могла да одоли комбинованој офанзиви немачке и аустроугарске империје, удружених са Бугарском која је напад извршила иза српских линија. Пошто је одбрана постала немогућа, српске трупе су се драматично повукле кроз снежне албанске планине како би стигле до јадранске обале.

Када се евакуација српских трупа појавила као неизбежна, француски и италијански бродови превезли су избеглице у децембру 1915. и јануару 1916. Савезници су се колебали између Крфа и Бизерте где ће да приме избеглице. Први контигенти су били евакуисани у Бизерту, али је потом брзо, 14. јануара 1916, донета одлука и о избору Крфа.

Дистрибуција избеглица је била следећа: способни за војну службу пребачени су на Крф, рањеници у Бизерту у Тунису, док су цивили збринути у Француској. "Рањеници и они болесници Војске Србије који нису заразни, а који нису пребачени на Крф ће сада бити евакуисани у Бизерту и распоређени по здравственим установама Алжира и Туниса."

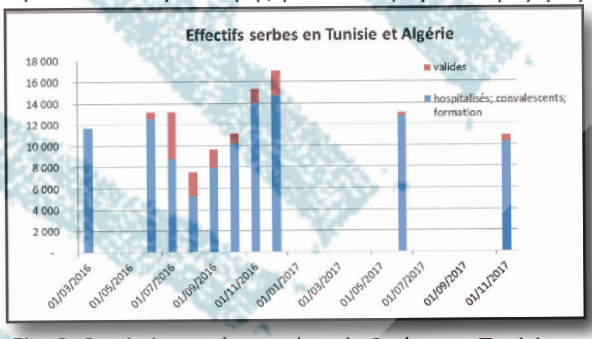

Fig. 2: Statistiques du nombre de Serbes en Tunisie et en Algérie.

Сл. 2: Број Срба у Тунису и Алжиру.

Од 9. до 29. јануара девет конвоја стигло је у Бизерту са 5.425 српских официра и војника, многи у ужасном стању. Војно способни мушкарци су послати у логор Надор, пацијенти хоспитализовани у привременим

Fig. 3: Carte postale d'une organisation caritative sur une école pour soldats serbes aveugles à Bizerte.
Сл. 3: Завод/школа за слепе српске војнике.

Il y a alors 20 à 25 décès par jour, surtout du choléra. Tous les malades et blessés français ont été évacués sur l'Algérie pour laisser place libre aux Serbes. 1 200 à 1 500 malades serbes vont aussi être disséminés dans les hôpitaux d'Algérie et de Tunisie. [2]

En plus de soigner les blessés serbes, Bizerte servira à l'instruction de tous les Serbes de 18 à 20 ans [3], sauf ceux qui sont en formation dans les universités françaises ou affectés au bataillon universitaire serbe à Jausiers [4].

Le diagramme suivant (fig. 2) présente les effectifs serbes présents en Tunisie et en Algérie établi à partir des rapports mensuels [5]. On constate qu'il y a très peu d'hommes valides. L'augmentation de l'automne 1916 correspond aux offensives alliées qui ont permis la reprise d'une portion de territoire serbe avec la ville de Monastir, mais qui ont fortement amoindri l'armée serbe, au point que sa IIIe armée a été dissoute.

De février à juin 1916, une partie des blessés serbes est soignée dans les hôpitaux d'Alger (Cap Matifou, Sidi-Ferruch, Kouba, Bouzarra) et des villes de Bône, Mers El Kebir, Oran, Philippeville, Constantine ; ensuite les blessés restants sont tous rapatriés en Tunisie (fig. 4). À l'automne 1916 on retrouve des blessés à Alger, Oran et Constantine.

Les unités serbes se réorganisent, et une vie communautaire se développe. Des parades et remises de décorations sont organisées, dont on retrouve les traces sur les cartes postales (fig. 4).

Fig. 4: Carte postale représentant un défilé de troupes serbes dans une rue de Bizerte.
Сл. 4: Дефиле српске војске у Бизерти 1917.

Les Serbes impriment leur propre journal « En avant », une page A4 recto-verso (fig. 6).

[2] SHD/DAT cote n° 7N384, rapport de l'inspection générale du 16 février 1916.

[3] SHD/DAT cote n° 7N2192.

[4] Voir article du même auteur paru dans Documents Philatéliques n°218 (2013).

[5] SHD/DAT cote n° 7N384, rapports mensuels de l'État-Major des forces de terre et de mer de l'Afrique du Nord.

морнаричким болницама број 1 и 2. у Феривилу, као и у војној болници Царубие у Бизерти (укупно 1.788 болесних Срба). Постоји 20 до 25 смртних случајева дневно, углавном од колере. Сви болесни и рањени Французи били су евакуисани у Алжир како би Србима оставили слободан простор. У болницама у Алжиру и Тунису ће бити распоређено и 1.200 до 1.500 оболелих из Србије.

Осим за лечење рањених, Бизерта ће се користити и за образовање свих Срба од 18 до 20 година, осим за оне који се обучавају у француским универзитетима или су додељени српском Ђачком батаљону у Жозијеу.

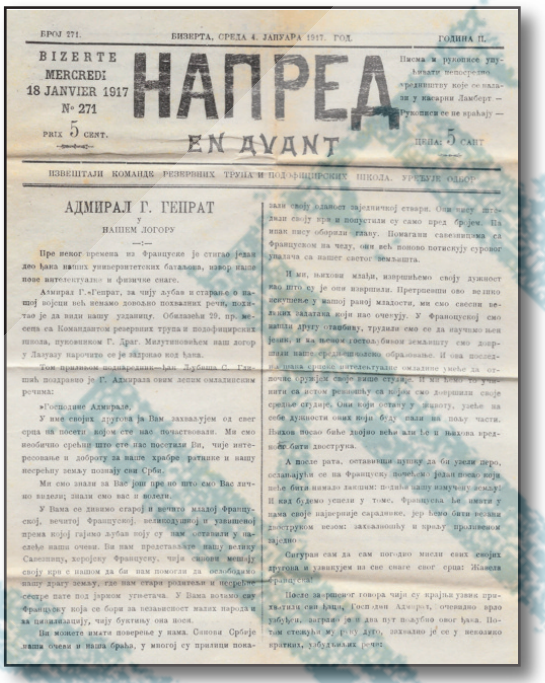

БРОЈ 271. БИЗЕРТА, СРЕДА 4. ЈАНУАРА 1917. ГОД. ГОДИНА II.

BIZERTE
MERCREDI
18 JANVIER 1917
N° 271

НАПРЕД
EN AVANT

ИЗВЕШТАЈИ КОМАНДЕ РЕЗЕРВНИХ ТРУПА И ПОДОФИЦИРСКЕ ШКОЛЕ. УРЕЂУЈЕ ОДБОР

АДМИРАЛ Г. ГЕПРАТ У НАШЕМ ЛОГОРУ

Fig. 6: Le journal « En avant » de fabrication locale, sur 4 pages au format A4.
Сл. 6: Часопис "Напред - En avant".

Следећи дијаграм приказује, на основу месечних извјештаја, српску популацију присутнуе у Тунису и Алжиру. Видимо да је веома мало војно способних мушкараца. Повећање броја у јесен 1916. одговара савезничкој офанзиви која је омогућила ослобађање дела српске територије са градом Битољ (Монастир), али је смањило бројчану снагу српске војске до те мере да је морала да се распусти Трећа армија.

Од фебруара до јуна 1916. године, део рањених и болесних Срба је третиран у болницама у Алжиру (Матифоу Сиди Ферух, Куба Бузара) и градовима Боне, Мерс Ел Кебир, Оран, Филипвил, Константин; након чега се преостали рањеници враћају у Тунис. У јесен 1916. године рањеници се још налазе у Алжиру, Орану и Константину.

Српске јединице се реорганизују, а живот у заједници напредује. Организоване су параде и прославе, а трагови тога се могу наћи на разгледницама из тог времена. Срби чак у Бизерти штампају сопствени лист "Напред - Avant", на двостраном А4 формату.

Fig. 5: POSTES MILITAIRES SERBES utilisé sur quelques correspondances.
Сл. 5: Жиг српске ВП повремено коришћен у Бизерти 1918.

Fig. 7: Lettre recommandée avec le timbre à date « Poste Militaire Serbe – Bizerte » du 5 août 1918 (type 2). Marque de recommandation au tampon, censures serbe et française de Tunisie. Au dos timbres à date de transit de Paris Chargement et de Lausanne. 3 lettres recommandées recensées.

Сл. 7: R писмо са жигом српске ВП Бизерта дтираним 5. августом 1918. Са цензурним и R печатом. На полеђини транзитни жигови Париза и Лозане. Позната 3 препоручена писма.

Le courrier des soldats serbes

Les archives militaires de Vincennes ne contiennent malheureusement aucune information sur les modalités d'expédition du courrier pour les Serbes en Tunisie et en Algérie. Il faut se contenter d'inventorier les marques rencontrées sur les correspondances.

Les militaires serbes bénéficient de la franchise postale par décret du 11 avril 1916. Leur courrier expédié de Tunisie et d'Algérie est acheminé par la poste civile. Une grande partie de la correspondance est échangée avec le front d'Orient (Corfou et Salonique). Les lettres simples pour l'étranger sont affranchies gratuitement, et les lettres recommandées sont affranchies par l'expéditeur.

Un timbre à date très particulier (fig. 5), dont M. Vukovic n'a recensé que 7 exemplaires a été utilisé en 1918 sur du courrier à destination de l'étranger, originaire du camp de Laouzaz près de Bizerte. Une lettre est présentée en fig. 7.

Les marques de franchise

Pour justifier la franchise militaire, les correspondances sont frappées de marques d'hôpitaux (fig. 8 à 12). Les plus intéressantes sont celles spécifiques aux Serbes (fig. 8 et 12).

On connait plusieurs marques de ce lazaret proche d'Alger, mais celle-ci est la seule faisant référence explicite aux Serbes.

Fig. 8: Carte postale envoyée du « camp des Serbes » près de Bizerte.

Сл. 8: Карта послата из српског логора у Бизерти.

Les marques du contrôle postal serbe

Une organisation serbe du contrôle postal se mit en place en Tu-

Пошта српских војника

Француски војни архив у Вансену, нажалост, не садрже никакве информације о томе како је слата пошта за Србе у Тунису и Алжиру. Морамо се тога задовољити пописом ознака које се срећу на преписци.

Fig. 9: . Carte de franchise militaire envoyée de l'hôpital temporaire de Sidi Fath Allah dans la banlieue de Tunis.

Сл. 9: Војничка дописница послата из француске привремене болнице у Сиди Фаталаху, предграђу Туниса.

Српска војска добија бесплатну поштарину декретом од 11. априла 1916. Пошта послата из Туниса и Алжира се усмерава кроз цивилне поште. Велики део преписке размењује се са Источним фронтом (Крф и Солун). Просто војничко писмо је било ослобођено поштарине, дакле није франкирано поштанским маркама, а препоручена писма су морала да буду франкирана од стране пошиљаоца.

Посебан поштански датумски жиг, за који је Вуковић пријавио да му је познато само 7 примерака, је коришћен 1918. године на пошти за иностранство, а употребљаван је у логору Лазуаз код Бизерте. Писмо са овим жигом је приказано на слици.

Франшизне ознаке.

Да би се оправдало ослобађање преписке од поштарине, на њу су отискивани болнички печати. Најзанимљивији су они специфични за Србе (слике 8 и 12). Познато је неколико ознака ових лазарета у близини Алжира, али ови су једини који експлицитно упућују на Србе.

Fig. 10: Carte postale envoyée par un Serbe depuis un hôpital d'Oran à un soldat serbe à Bizerte.

Сл. 10: Дописна карта послата од српског војника смештеног у болници у Орану српском војнику у Бизерти.

Ознаке српске поштанске контроле

Српска организација војне поштанске контроле успостављена је у Тунису, на Солунском фронту и на Крфу. Пошта за иностране земље још

Fig. 11: Lettre expédiée de Philippeville (Algérie), avec marque de contrôle postal locale et de Marseille (309 frappe faible).

Сл. 11: Писмо послато из Филипвила (Алжир) за Женеву, са локалном и цензурном ознаком Марсеља (слаб отисак жига 309).

nisie, comme sur le front de Salonique et à Corfou. Le courrier vers l'étranger est toujours censuré par le contrôle postal français, en plus du contrôle serbe.

Il y en a eu cinq types avec un total de onze marques, que nous allons présenter (la numérotation des types est celle de Vukovic). Les marques en serbe ont été remplacées par des marques en français fin 1916, sur instruction des autorités militaires afin de lever toute ambiguïté sur l'origine de ces correspondances.

La bande de fermeture du contrôle postal serbe

Les Serbes ont utilisé une bande de fermeture, connue à très peu d'exemplaires. En effet, le courrier était apporté ouvert aux commissions de contrôle afin d'accélérer les opérations.

Fig. 12: Carte postale envoyée du « Lazaret de Matifou, dépôt de convalescents de l'armée serbe ».

Сл. 12: Војничка дописна карта послата из Лазарета Матифу, депоа реконвалесцената српске војске.

Bibliographie

Nemi Svedoci (Témoins silencieux) Français et Serbes en Afrique du Nord (1916-1918) de Milan Radovanovic, 2015. (en serbe).

Serbian Military Postal System in Exile (1916-1918), de Miodrag Vukovic, 2016 (en anglais).

Articles de Mr Richard Stevens parus dans diverses revues (en anglais).

увек је, поред српске, била цензурисана и француском поштанском контролом.

Типови печата

Постојало је пет типова цензурних печата са укупно једанаест знакова(типови по Вуковићу). Цензурне ознаке на српском језику супо налогу војних власти замењене оним на француском крајем 1916, како би се отклониле све нејасноће о пореклу преписке.

Fig. 14: Carte en franchise militaire avec le cachet de contrôle serbe Type VIII.
Сл. 14: Карта са цензурним жигом Типа VIII

Fig. 13: Types VIII (violet et noir), IX (frappé en rouge) et X (violet, noir et bleu)
Сл. 13: Типови VIII (љубичаст и црн), IX (црвен) и X (љубичаст, црн и плав).

Цензурне бандероле српске поштанске контроле

Срби су имали и сопствену цензурну бандеролу за затварње писама након прегледа, познату у врло мало примерака. У суштини, отварање поште од стране српске цензуре је убрзавало руковање пошиљкама.

Fig. 17: Lettre recommandée d'Alger du 12/2/1918. La lettre fermée est remise à la commission française de contrôle postal d'Alger (n°751), qui, n'ayant pas de lecteurs de langue serbe, transfère la lettre à Bizerte. Les censeurs serbes l'ouvrent et frappent le cachet de contrôle type XII et referment la lettre avec cette bande très rare. Ceci n'empêche pas la lettre d'être ouverte à nouveau par le contrôle postal de Marseille (n°309),

Сл. 17: Веома ретка српска цензурна бандерола

Fig. 15: Lettre de Bizerte avec le cachet de type XI. La dernière ligne du cachet est échoppée et portait le mot « Serbe ». Les deux sous-types connus sont frappés sur le pli (taille légèrement différente et ligne pointillée brisée).

Сл. 15: Оба позната подтипа цензурног печата типа XI отиснута на истом коверту упућеном из Бизерте за Женеву (мања разлика у величини и прекинута тачкаста линија.

Fig. 16: Lettre de Bizerte avec le cachet de type XII. On connait ce type avec les lettres A à E et frappé en violet et bleu.

Сл. 16: Писмо послато из Бизерте са ензурним жигом типа XII. Овај тип познат је са словима од A до E и среће се у љубичастој и плавој боји.

Fig. 18: Type XI & XII.

Сл. 18: Типови XI и XII.

Библиографија

Неми Сведоци: Французи и Срби у Северној Африци (1916-1918) Милан Радовановић, 2015. (на српском).

Serbian Military Postal System in Exile 1916-1918, Miodrag R. Vukovic, 2016.

Чланци г. Ричарда Стивенса објављени у различитим часописима (на енглеском језику).

Миодраг Р. Вуковић

ЈОШ О ОПШТИНСКИМ ПОШТАМА У КРАЉЕВИНИ СРБИЈИ ПОСЛЕ 1. ЈАНУАРА 1903.

Miodrag R. Vuković

MORE ABOUT MUNICIPAL POST OFFICES IN THE KINGDOM OF SERBIA AFTER 1st JANUARY 1903

In this article, second in series, author deals with rules and regulations governing work of municipal (auxiliary) post offices and their expansion in the Kingdom of Serbia during 1903 - 1915.

У нераспоређеној грађи Министарства грађевина Краљевине Србије, у Архиву Србије, нашао сам оригинал „*Правила о општинским поштама*“ од 29. фебруара 1912. године. Мада су и министар грађевина Михајло Илић (под ПТ бр. 3536) и министар унутрашњих дела Марко Трифковић (под П бр. 4070) усвојили и потписали “*Правила*“, она никад нису ступила на снагу јер нису објављена у „*Српским новинама*“ и „ПТ Веснику“.

Садржај документа подстакао ме је да потражим изворне текстове прописа који су регулисали рад ових пошта, с обзиром да је то подручје релативно занемарено и у филателистичкој и у стручној литератури[1].

Како би разматрање сваког акта појединачно захтевало много простора и неизбежно водило у понављања, настојаћу да дам општу слику током укупног периода 1903 - 1915, уз напомене када је која одредба избачена, промењена или унета у правила о раду општинских пошта.

Као и у раном периоду (1882 - 1902), правни основ успостављања и рада општинских пошта били су Закон о пошти (1866, 1882, 1888) који је предвиђао могућност отварања општинских пошта и Закон о општинама, који је у свим својим варијантама (па и пре 1.1.1903) утврђивао:

1) Надлежност општинског суда за рад општинских пошта.

2) Обавезу општина у којима нема државне поштанске станице да буду у редовном поштанском саобраћају са најближом државном поштом.

3) Да везу са најближом државном поштом одржавају општинске поштоноше које поставља суд, а плату им одређује општински одбор.

На основу ових одредби наведених закона донети су следећи акти:

1) Наредба Петра Велимировића, министра грађевина, ПТ бр. 33377 од 11.9.1902. да од 1.1.1903. почне отварање сеоских општинских пошта.

2) Правила о општинским поштама од 16.9.1902, која су објављена у „Српским новинама“ 18.9.1902, а примењивала се од 1.1.1903.

3) Правила о општинским поштама од 9.11.1909, која су ступила на снагу даном објављивања у „Српским новинама“ 6.2.1910.

[1] У стручној литератури познат ми је само чланак Тривуна Теслића *Општинске поште у Србији*, ПТТ Архив бр. 11, Београд, 1965/66, ст. 163-180. У филателистичкој литератури Дероко их спомиње само летимично, док се колекционарском страном баве само Војим Вишацки и Каталог целина Србије. Теслићев чланак ставља акценат на период пре 1.1.1903, док је каснији период релативно сажет.

3) Правила о општинским поштама од 29.2.1912, која нису ступила на снагу јер нису објављена у „Српским новинама“. Тривун Теслић у свом чланку претпоставља да је разлог за то била припрема Србије за рат.

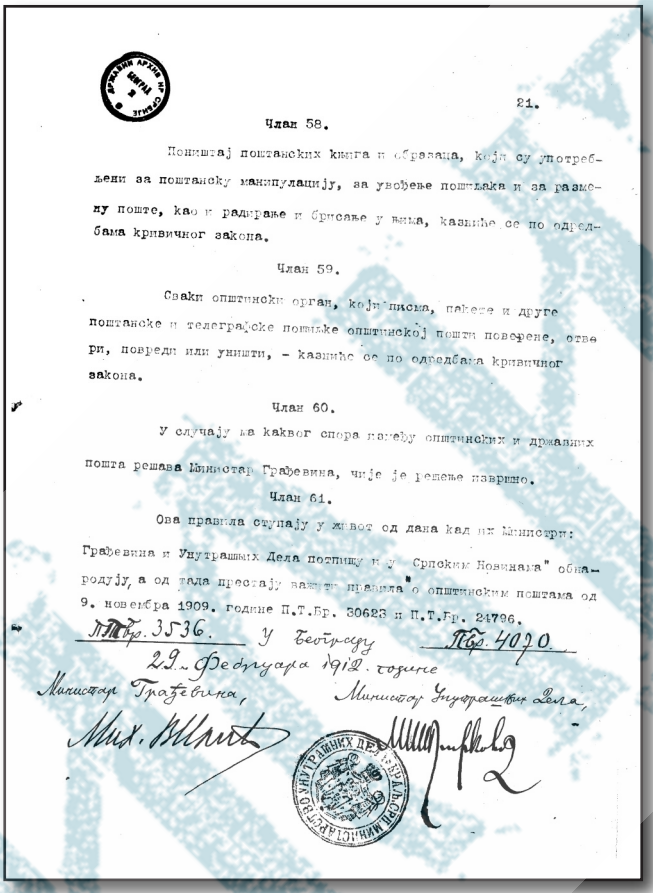

21.

Члан 58.

Поништај поштанских књига и образаца, који су употребљени за поштанску манипулацију, за увођење пошиљака и за размену поште, као и радирање и брисање у њима, казниће се по одредбама кривичног закона.

Члан 59.

Сваки општински орган, који писма, пакете и друге поштанске и телеграфске пошиљке општинској пошти повређене, отвори, повреди или уништи, - казниће се по одредбама кривичног закона.

Члан 60.

У случају ма каквог спора између општинских и државних пошта решава Министар Грађевина, чије је решење коначно.

Члан 61.

Ова правила ступају у живот од дана кад их Министри: Грађевина и Унутрашњих Дела потпишу и у „Српским Новинама" објаве, а од тада престају важити правила о општинским поштама од 9. новембра 1909. године П.Т.Бр. 30623 и П.Т.Бр. 24796.

ПТБр. 3536. У Београду ПБр. 4090.
29. Фебруара 1912. године

Министар Грађевина, Министар Унутрашњих Дела,

Сл. 1: Правила из 1912. која су одобрена и потписана, али нису ступила на снагу.

Циљ чланка је упознавање са специфичностима рада општинских пошта, па општи елементи о поштанском саобраћају (вредноснице, обрасци, тарифе, класификација и руковање пошиљкама...) неће бити обрађени.

Заклетва општинског поштара

Лице које општина одреди за поштара морало је пред свештеником и у присуству председника општине да положи следећу заклетву:

Ја, Н.Н. заклињем се свемогућим Богом, да ћу владајућем Краљу веран бити, да ћу дужност општинског поштара по Уставу, закону и правилима о поштанској и телеграфској служби, као и законим наредбама претпостављених ми власти, тачно и савесно отправљати. Тако ми Бог помогао.

Заклетву је морао да изговори, напише и потпише, свештеник би је потом оверавао потписом и печатом, а суд достављао надзорној пошти.

У „Правилима“ из 1909/10. избачен је део заклетве на верност краљу.

Структура општинских пошта

Особље општинске поште састојало се од једног поштара и поштоноше, а у неким случајевима су укључивани и кмет или одборник.

На дужност ***поштара*** именован је деловођа или писар општине, који је за тај рад примао хонорар *„у износу који не сме прећи 12 динара“*. По именовању поштар је био дужан да положи заклетву. Општински суд био је обавезан да надзорној државној пошти достави име поштара. Пре него што почну да обављају дужности општинског поштара, именована лица су у државној пошти морала да прођу *„тродневни курс из поштанске манипулације и телеграфског таксалника“*.

Суд општине Туларске (збирка Н. Љубичића)

Тулари / Ср. Јабланички

Сл. 2: Туларе је једна од општинских пошта које су користиле судски печат пре него што су добиле поштански жиг.

Дужност му је била да обавља све радње за које су општинске поште биле овлашћене, разврстава пошту, сачињава завоје и карту поште, подноси периодичне извештаје и друго предвиђено за рад државних пошта.

За ***поштоноше*** се узимају *„првенствено изслужени војници“*, а сваки поштоноша мора бити *„доброг владања, писмен и потпуно здрав“*. За њихов рад општински одбор им је одређивао плату. Дужност општинског поштоноше укључивала је и елементе спроводника поште.

У случају да се сеоска општина састоји од више села, пријем поште од општинске поште за село или заселак били су обавезни да врше ***кмет*** или неки ***одборник*** (кога је бирао председник општине) из тих села.

Надзор над радом поште вршили су ***председници општинских судова***, а имали су и обавезу да *„све потребне предмете за поштанску манипулацију, које општински поштар буде захтевао, набављају одмах“*.

Заклетва општинског поштоноше

Поступак је био исти као и за поштара, само је заклетва гласила:

Ја Н.Н. заклињем се свемогућим Богом, да ћу дужност своју тачно и савесно извршавати по законским прописима и наредбама мојих старешина и да ћу све државне и општинске поштанске пошиљке које ми буду поверене добро чувати и уредно коме треба предати. Тако ми Бог помогао.

Правилима из 1909/10. прецизирано је да ће председници општинских судова одговарати по прописима из Закона о општинама за невршење својих обавеза према општинским поштама.

У погледу вршења службе биле су под контролом надзорне државне поште (са којом картирају), а обе под Министарством грађевина.

Опрема општинских пошта и поштоноша

Општинске поште биле су смештене у згради суднице и радиле су од 8 до 12 и од 14 до 18 часова. Правилником из 1909/10. ово је промењено на 8 до 11 и од 14 до 17 часова. За вршење службе морале су да имају:

1) Плехано поштанско сандуче окачено на зиду зграде суднице. Кључ сандучета држи поштар и празни га пола сат пре поласка поштоноше.

2) Кожну торбу (вализу) са два кључа за пренос поште између државне и општинске поште и обратно.

3) Потребан број кожних торби за пренос поште од општинске поште до села која улазе у састав те политичке општине.

4) Месни жиг са датумом.

5) Жиг „Препоручено“

6) Баланс вагу или теразије до 5 kg.

7) Поштанску трубу, и

8) Закон и правила поштанско-телеграфске службе по свим радњама.

Сву наведену опрему, о трошку саме општине, врши Министарство грађевина по прописима који важе за набавке за државне ПТ станице. Кожне торбе за разношење поште по селима у саставу општине ишле су на трошак тих села.

Сл. 3: Затворена дописна карта упућена из општинске поште Студеница за Београд. Поред транзитног жига поште Рашка као надзорне, добила је и жиг Краљева као поштанског чворишта за тај део Србије. (збирка Николе Љубичића)

Уз то, општинске поште морале су да имају поштанске вредноснице у вредности од најмање 50 динара, које су набављале од надзорне поште. За разлику од периода пре 1903, општинским поштама није одобраван рабат од 25% на име покривања трошкова пословања, тако да је рад ових пошта сада у потпуности падао на терет општина. Обрасце потребне за вршење службе општинске поште добијале су бесплатно.

Сл. 4: Дописна карта упућена из општинске поште Гугаљ, у срезу Пожешком, за железничку станицу Јелен до. Како Јелен до није имао општинску пошту, надослање је извршила железничка станица (на линији амбулатне поште Сталаћ - Ужице IX).

Општинске поштоноше (за разлику од државних) нису имали посебне униформе, али су били обавезни да носе *„прописане војничке шајкаче са знаком „поштанска труба““*

Врсте услуга и пренос поште

Општинске поште примале су све врсте писмоносних пошиљака, од простих писама и дописница у унутрашњем и међународном саобраћају, преко препоручених и хитних пошиљања, до штампаних ствари, робних узорака и пакета без означене вредности до 5 килограма. По први пут им је омогућен и отправљање телеграма путем поште. Пошиљалац је пошти предавао текст телеграма који је она прослеђивала надзорној пошти као писмо, а она га ургентно прослеђивала примаоцу телеграфским путем.

Све пошиљке упућене из или за општинске поште морале су да буду у потпуности франкиране.

Правилником из 1909/10. прецизирано је да се хитне пошиљке морају одмах доставити примаоцу, који пријем мора да потврди потписом на коверти. Тако потписану коверту пошта је била дужна да чува месец дана.

Пренос пошиљака од општинске до државне поште и обратно вршиле су општинске поштоноше. Поштоноше су, према потреби, могли да буду пешаци (ако је картирајућа пошта удаљена до 10 km) или коњаници (што је било обавезно ако је растојање веће).

Уколико се општинска судница налазила на друмској или железничкој поштанској рути, пошту су носили државни спроводници поште, а размена поште вршена је на друму или железничкој станици која је била најближа општинској пошти. Ово решење је убрзо довело до тога да је општинским поштама интерно одобрено непосредно картирање са путујућим поштама, а нешто касније и са најближом поштом ако је надзорна пошта удаљена више од 30 километара.

Општинска пошта била је дужна да три пута недељно картира са својом државном поштом, а остављена јој је могућност да то ради свакодневно. Државна пошта била је у обавези да за сваку општинску пошту са којом картира у својим просторијама постави по један поштански фах, као и да увек од општинске поште прима и предаје јој пошиљке.

Правилник из 1909/10. делимично мења ове одредбе и прописује да се размена између државних и амбулантних пошта са једне, и општинских пошта које леже на поштанском друму или железничкој прузи, са друге стране, врши свакодневно. Такође је прописано да општинске поште које леже на прузи могу картирати непосредно са амбулантном поштом.

Додатно је утврђено да поштоноше из општинских пошта које не леже на поштанском друму, али им је он од надзорне поште ближи најмање 5 km, сачекивати државног спроводника поште на друму и предавати му торбу за државну пошту, а од њега примати торбу за своју пошту. Чисто куриозитета ради, спроводнику поште било је строго забрањено да у току размене макар и на тренутак напусти поштанску кочију.

Осим тога, овим правилником дозвољено је да две или више сеоских пошта ангажују једног поштоношу, као и да писмоносну пошту уместо у кожној вализи могу слати и у запечаћеним вреће и завојима.

Казнене одредбе

У случају губитка препорученог писма, накнаду су солидарно плаћали председник општинског суда и поштар, и то у домаћем саобраћају 23,50 динара у сребру, а у међународном 50 динара у злату. Ако они не могу да је плате, накнада иде на терет општине. Принудну наплату, по налогу министра грађевина, врши среска власт. Правилима из 1909/10. додато је да за изгубљени пакет одговорно лице мора да плати 1,5 динара по kg, а принудну наплату врши полицијска власт.

Ако општински поштоноша не дође на пријем поште, среска власт ће казнити председника општине новчаном казном од 5 до 20 динара. Ова казна је касније обједињена са казном за *„лабаво и неуредно“* вршења поштанске службе.

У случају *„лабавог и неуредног“* вршења поштанске службе, среска власт је, по пријави државне ПТ станице или приватног лица, вршила увиђај и одговорно лице кажњавала са 15 до 50 динара. За ове казне је предвиђена могућност жалбе министру грађевина у року од три дана.

За уништење службених књига, пакета и, писама, као и неовлашћено отварање писама и пакета, поштар, поштоноша, кмет или одборник били су кажњавани по кривичном закону.

Лице које би три пута било кажњено отпуштано је из службе.

За увид у висину казни, подсећам да је месечни додатак општинског поштара био до 12, а месечна плата државног поштара 100-125 динара.

Правилником из 1912, који није ступио на снагу, биле су извршене само неке ситније измене и допуне, и то по правилу у деловима који нису специфични за рад општинских пошта.

ИЛУСТРОВАНА ИСТОРИЈА

Холандско „Милосрђе“ и Срби у Великом рату

Мелем за напаћене душе Удружење из Мастрихта, на чијем челу је била грофица Де Гелус, а секретар огранка за српске заробљенике и интернирана лица Мирка Грујић, послало је више од два и по милиона пакета заточеним у логорима Аустроугарске и Немачке, а од тога је 47.000 стигло и нашим сународницима.

Пише Милица СТАМАТОВИЋ[4]

Београђанин Милан Радовановић је ретко енергичан и страствен човек. Већ у првим минутима разговора с њим схватите да чега год да се лати у животу, не пушта док посао не заврши до краја. Ма колико тај посао непроспаваних ноћи изискивао, сати проведених за компјутером, у телефонским разговорима, копања по историјским архивима, са лупом у руци у покушају да се на избеледелим документима разазна нечије име, језик, слова, број...

Свима који су на било који начин били или јесу у вези са Машинским факултетом у Београду, познато је његово име. Јер је професор др Милан Радовановић светски познат научник у области топлоте, са више од четиристо објављених радова и књига у земљи и иностранству, професор Машинског и Технолошког и декан Машинског факултета (1989-1994) и већ деценију и по председник Друштва термичара Србије. За причу о само једном од мноштва значајних остварења у изузетно богатом животном, научном, али и неким другим њему, а и српској заједници, важним искуствима, битно је и што је др Радовановић седам година био професор на холандском Универзитету Твенте на који га и даље сваке године године позивају да држи предавања.

С друге стране, професор Радовановић је пасионирани филателиста, четири године и први човек Савеза филателиста Србије (2004-2007), који се већ дуже од две деценије бави поштанском историјом Србије у Првом светском рату. Та његова

[4] Чланак је први пут објављен под насловом ''Мелем за напаћене душе'' у "Илустрованој политици" од 24. јула 2018. године.

пасија изнедрила је више од осамдесет објављених радова у земљи и иностранству, као и бројна признања за њих, међу којима су и златна и позлаћена медаља на светским изложбама у Москви и Сингапуру 2014, за књигу „Савезници и Срби у Великом рату – неми сведоци". Баш ти, неми сведоци, односно филателистичка грађа, окосница су и најновије књиге професора Радовановића „Холандско 'Милосрђе' и Срби у Великом рату" коју је прошле године издала Амбасада Краљевине Холандије у Београду.

– Повод за ову књигу била је вишегодишња сарадња са господином Петером Портфлитом из Холандије који ми је и послао књигу Ханса Ван Лита „Два милиона пакета". Књига говори о холандској помоћи слањем пакета ратним заробљеницима и интернираним лицима обеју зараћених страна у Великом рату. Читајући је, схватио сам да се о помоћи неутралне Холандије Србима, мало или ништа не зна, а чињеница је да су Холанђани заробљеним и интернираним Србима у логорима Аустроугарске и Немачке послали више од 47. 000 пакета. Мени је овај податак био довољан да кренем у истраживање које би довело до нових сазнања – прича професор Радовановић. – Стицајем неочекиваних, а за ову тему срећних, околности у Клубу филателиста у Београду појавила се већа количина карата којима се потврђује пријем пакета које је „Милосрђе" упућивало српским ратним заробљеницима и интернираним лицима, као и низ докумената упућених Српском одељењу овог удружења.

Из Ван Литове књиге професор Радовановић је сазнао да је, после неколико појединачних иницијатива да се стање заробљених војника побољша, посебно акцијом неутралних земаља, и то без обзира на њихову веру, нацију или политичко опредељење, на скупу утицајних људи у Мастрихту, 15. фебруара 1915. године, закључено да треба да се организује удружење с тим циљем. Тако је и основано удружење „Међународно 'Милосрђе' за рањене и ратне заробљенике свих земаља" (у овом тексту „Милосрђе"). Покретачка снага овог удружења, уједно и његова председница, била је грофица Де Гелус ван Ланој, супруга градоначелника места Ејсден.

–У нашој литератури постоји само једна информација о грофици Де Гелус, у мемоарској књизи Милана Милојевића, српског амбасадора у Холандији у то време – каже професор Радовановић.

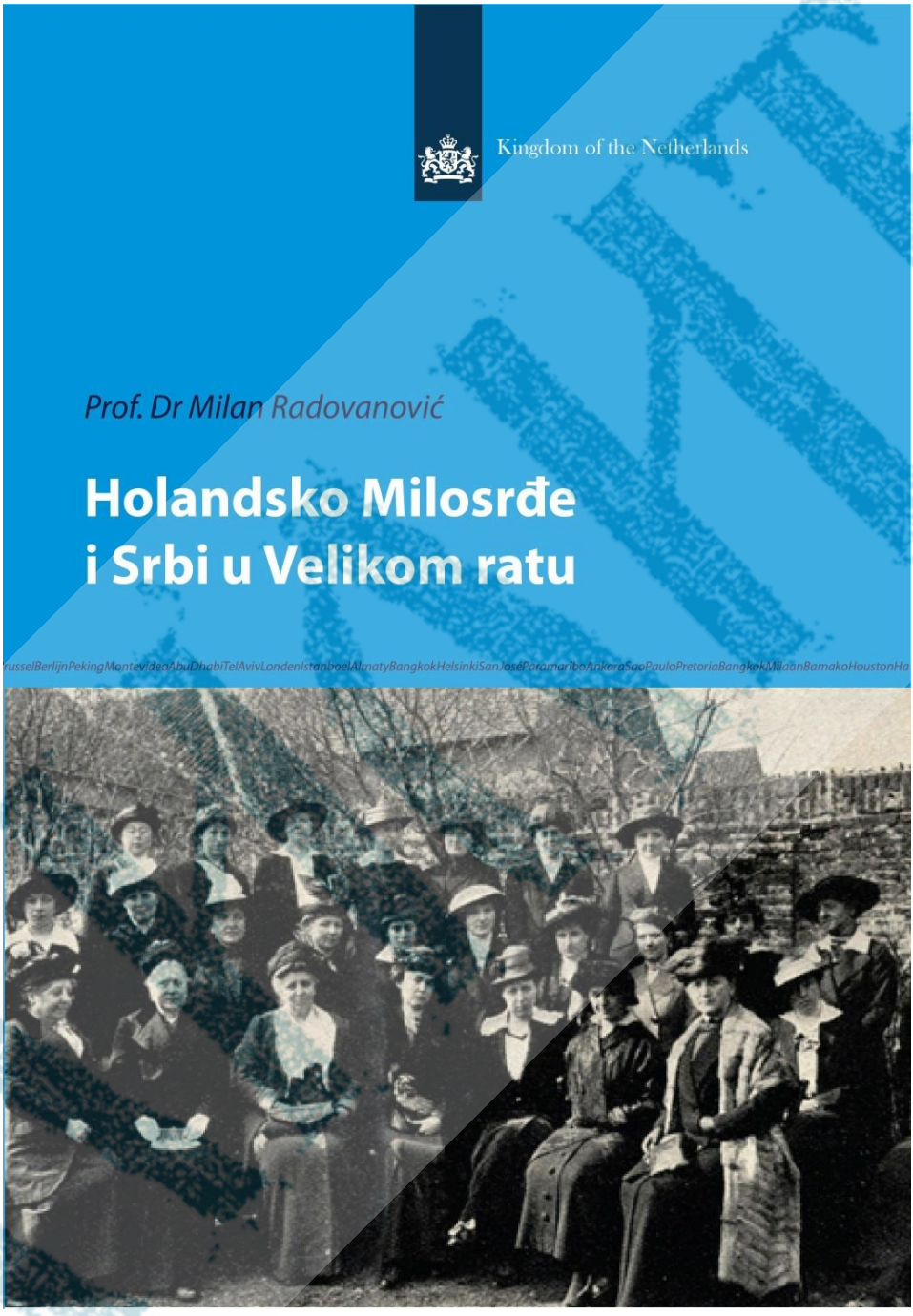
Kingdom of the Netherlands
Prof. Dr Milan Radovanović
Holandsko Milosrđe
i Srbi u Velikom ratu

Захвалност за сестринску љубав

У мемоарима Милојевић о посети грофици, између осталог, пише: „Грофица Гелус била је почасна дворска дама. Живела је у свом средњовековном изванредно лепом замку, окружена воденим каналима, који су некад служили као стратегијска одбрана дворца... За време нашег бављења код ње, где смо били примљени као изванредно драги гости, она се необично много интересовала о страдањима нашег народа. Моја жена и ја били смо пријатно изненађени видевши како је ова старија дама, побуђена најчистијим хуманим осећањима, прионула да помогне једном малом народу који је преживљавао једну тако велику трагедију. При растанку, захвалили смо јој у име Краљевске владе и у своје име, за све што је учинила за наше заробљенике. „Чинићу и даље", рекла нам је, „што будем могла са својим пријатељима."

–За мене је велико изненађење била чињеница, на које су упућивале карте и друга документа, да је секретар Српског одбора унутар холандског „Милосрђа" била госпођица Мирослава Мирка Грујић, ћерка Јеврема Грујића, државника и дипломате. Она је, преко Српског одбора, дала непроцењив допринос у пружању помоћи нашим логорашима у Немачкој и Аустроугарској – истиче професор Радовановић. – Према доступним изворима, Мирка Грујић је била изузетно образована и интелигентна девојка, говорила је пет страних језика, сликала, вајала, свирала клавсен... Са српском војском се повлачила преко Албаније, одликована медаљом за храброст, а по завршетку рата постављена је за председницу „Кола српских сестара" и на том месту остала пуне две деценије. Ипак, можда највише о њој и њеном раду и угледу говори оно што су наши заробљеници и интернирани написали њој лично.

Један од дописа које професор Радовановић наводи у својој књизи је и допис Српске секције Комитета за помоћ из логора Пархим у коме пише и ово: „Са великом радошћу читао сам вашу карту од 10/23.јула, чији су кратки редови били прожети великом сестринском љубављу за све нас. Ваш сестрински поздрав и ваше лепе жеље увек су нам добродошле и јесу мелем, који чудотворно поткрепљује наше напаћене душе. Верујте да смо ми увек са вама, јер наше вас мисли увек прате, а захвалност, која никако не изостаје, исто је тако велика, као наше поуздање и тврда вера.

Будите увек храбри као што смо ми и примите, драга госпођице Грујићева, безброј искрених и топлих поздрава. Председник Врбић". Карте до којих је професор Радовановић дошао показују да су заробљеници, уз неизбежну цензуру, могли да одговоре „Милосрђу" да ли је пакет стигао, да ли је одговорајуће садржине и да пишу шта им је потребно да би лакше поднели живот у логору. На карти из логора Хафелберг налази се текст на француском коју у преводу гласи: „Дозвољава се ратном заробљенику да пише једну карту недељно и два писма од по четири стране, веће писмо, месечно", уз напомену „Не писати по линијама и писати читко".

1917. Заробљеничка карта – потврда пријема пакета, упућена из логора Солтау Српском одбору "Милосрђа" у Хагу.

Кафа, чај и обавезно–дуван

Обрадом 55 такозваних „заробљеничких карата", професор Радовановић је дошао до закључка да су у њима од намирница највише биле заступљени: кондензовано млеко, слатко, пасуљ и чоколада. Кафа, чај, сир и какао су, највероватније, били само у

оним пакетима које је наручилац посебно тражио и платио. Најзаступљенији производ у свим пакетима биле су цигарете, или дуван са папиром за увијање – практично није било пакета без дувана.

–Али није могао да се нађе податак зашто је пакет који је био упућиван српским заробљеницима и интернираним лицима био скупљи, вредео је пет гулдена, од пакета који су слати осталим ратним заробљеницима, чија је просечна вредност била три гулдена – закључује професор Милан Радовановић.

– Такође није могло да се утврди порекло износа које је „Милосрђе“ уложило за помоћ ратним заробљеницима и интернираним Србима, односно да ли су средства које је послала Српска влада била укључена у овај износ или не.

Вероватно је да нису, јер се у књизи Ван Лита говори о холандском доброчинству. Како год, неоспорна је чињеница да је „Милосрђе“ послало више од два и по милиона пакета заробљеницима и интернираним лицима, међу њима и Србима заточеним у осамнаест логора, и тиме учинило огромну услугу не само нашем народу, већ и целом човечанству.

Fédération Internationale de Philatélie

Дамир Новаковић

НОВИ ОСВРТ НА "ЖАЛОБНО ИЗДАЊЕ" [2]

Други начин израде – Прва постава (Плоча "α")

Ова постава кориштена је за претискивање марака од Дин. 0.25, 0.50, 0.75, 1.00, 1.50, 3.00, 4.00, 5.00 анд 15.00. Посебно је ријетка код марке од Дин. 15.00, гдје је позната у само неколико рабљених примјерака.

Плоча "α" употријебљена је за претисак првог окомитог реда (позиције 01 до 91/100) и задњег водоравног реда (позиције 92 до 100/100). Остатак арка претиснут је плочом од 81 клишеја.

Позиције 03 до 10/100, 13 до 20/100 и даље све до укључиво реда 73 до 80/100 нису дирнуте плочом "α" и показују црни оквир у Типу И, који је по изгледу истовјетан претиску кориштеном у Првом начину израде и који се може даље описати као:

Тип I - Једноструко отиснут оквир (позиције 13 до 19/100, 23 до 29/100 све до укључиво 73 до 79/100

Тип Ia - Једноструко отиснут оквир, црно обојени зупци горе (позиције 03 то 09/100)

Тип Id - Једноструко отиснут оквир, црно обојени зупци десно (позиције 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80/100)

Тип Iad - Једноструко отиснут оквир, црно обојени зупци горе и десно

(позиција 10/100)

Међусобно преклапање двију плоча присутно је у окомитим редовима 1 и 2, те у водоравним редовима 9 и 10, гдје је дошло до дјеломичних двоструких претисака који се могу сврстати под сљедеће типове:

Тип II - Лијева страна оквира претиснута је двоструко (позиције 12, 22, 32, 42, 62, 72/100)

Тип IIa - Лијева страна оквира претиснута је двоструко, црно обојени зупци горе

(позиција 02/100)

Тип IIIb - Десна страна оквира претиснута је двоструко, црно обојени зупци лијево

(позиције 11, 21, 31, 41, 61, 71, 81/100)

Тип IIIab - Десна страна оквира претиснута је двоструко, црно обојени зупци горе и лијево (позиција 01/100)

Тип IV - Доња страна оквира претиснута је двоструко
(позиције 83. 84, 85, 86, 87, 88, 89/100)

Тип Vc - Горња страна оквира претиснута је двоструко, црно обојени зупци доље
(позиције 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99/100)

Тип VI -Лијеви руб марке остаје без претиска (бијел), двоструки претисак оквира
се показује као два мала правокутника у горњем и доњем углу десног руба марке (позиција 51/100)

Тип VII - Двоструки претисак показује се као два мала правокутника у горњем и доњем углу лијевог руба марке (позиција 52/100)

Тип VIII - Лијева и доња страна оквира претиснута је двоструко у облику слова Л (латинично)
(позиција 82/100)

Тип IXbc - Двоструки претисак показује се као правокутник у горњем десном углу марке, црно обојени зупци лијево и доље (позиција 91/100)

Тип Xd - Двоструки претисак показује се као правокутник у доњем лијевом углу марке, црно обојени зупци десно (позиција 90/100)

Тип XI - Десни и доњи руб марке остаје без претиска (бијел), двоструки претисак показује се као правокутник у горњем лијевом углу марке
(позиција 100/100)

Типови VI и XI лако су уочљиви; други се типови углавном могу установити кад се марка проматра према јаком свјетлу. Додуше, и ти типови могу постати уочљиви без помоћи свјетла кад дође до помака претиска, тј. кад двије плоче нису у потпуности усклађене, што ће бити размотрено ниже у расправи.

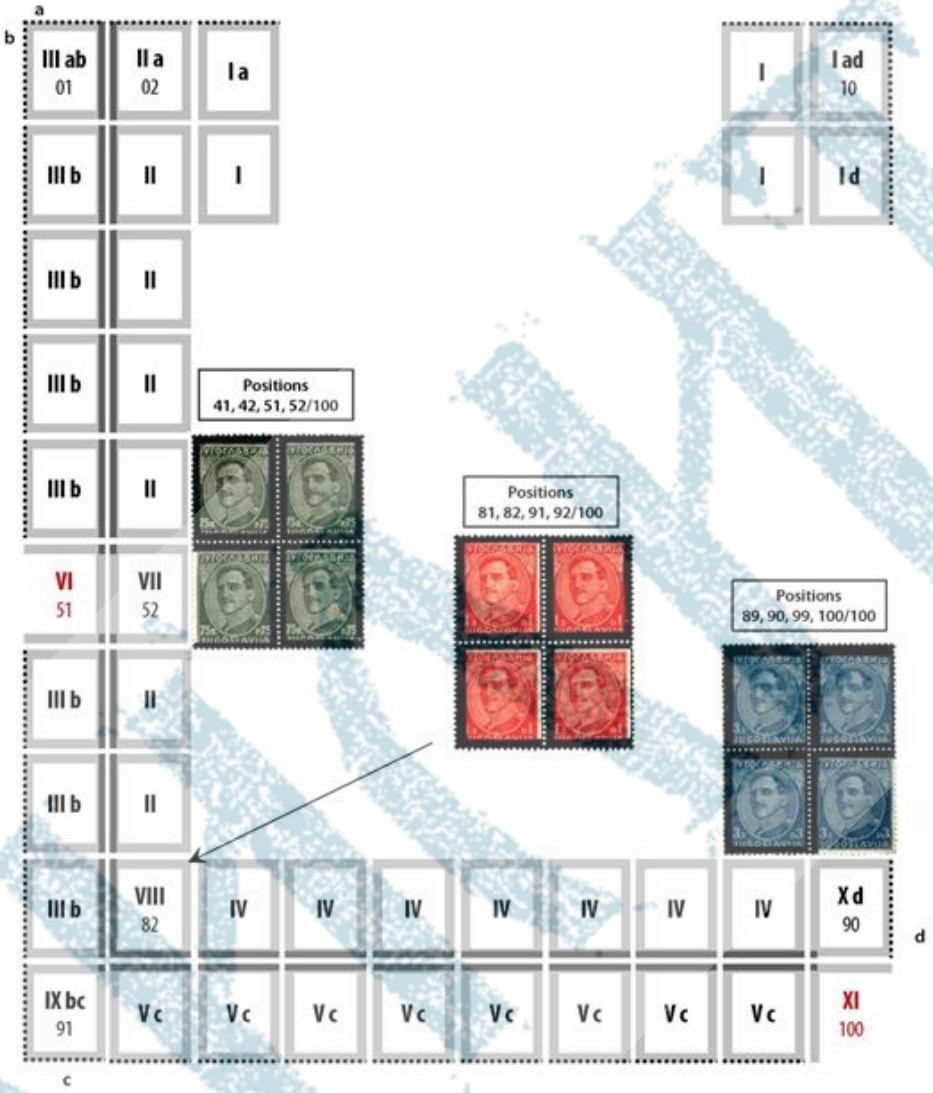

	једноструки тисак		двоструки тисак
	обојени врхови зубаца		лако видљиви типови

Сл. 2 - Други начин Плоча "α" – приказ и кључни четверци

Била је намјера да се типови VI и XI одстране у тискари и замијене маркама с потпуним црним оквиром. То је савјесно проведено код Типа XI, гдје је врло мало примјерака избјегло контроли. Замјена Типа VI није

била једнако темељита, иако и Тип VI може бити врло риједак код неких вреднота. Релативна ријеткост и процјена познатих сачуваних количина ових типова налазе се у Таблици III на крају приказа четирију постава Другог начина израде.

Други начин израде – Друга постава (Плоча "β")

Друга постава коришћена је за претискивање марака од Дин. 0.75, 1.00, 5.00, 10.00, 15.00, те обје верзије марке од Дин. 30.00 с и без потписа. Ова је постава врло ријетка код марке од Дин 0.75 гдје је познато само неколико нерабљених и рабљених кључних позиција.

Као и горе, плоча "β" употријебљена је за претисак првог окомитог реда (позиције 01 до 91/100) и задњег водоравног реда (позиције 92 до 100/100). Остатак арка претиснут је плочом од 81 клишеја.

Изглед и позиције Типа I истовјетне су с Првом поставом

Осим једног детаља плоча "β" идентична је плочи "α" у првом окомитом реду. У задњем водоравном реду разликује се по специфичном начину учвршћивања, који се очитује у настанку четири нова типа. Типови Друге поставе могу се описати као:

Тип II - Лијева страна оквира претиснута је двоструко
(позиције 12, 22, 32, 72/100)

Тип IIA - Лијева страна оквира претиснута је двоструко. Десна шипка плоче "β" је знатно ужа у водоравним редовима 4 до 6 него другдје у претиску
(позиције 42 и 62)

Тип IIa - Лијева страна оквира претиснута је двоструко, црно обојени зупци горе
(позиција 02/100)

Тип IIIb - Као код плоче "α"
Тип IIIab - Као код плоче "α"

Тип IV - Као код плоче "α"
Тип IVd - Доња страна оквира претиснута је двоструко, црно обојени зупци десно
(позиција 90/100)

Тип Vc - Као код плоче "α" (само код позиција 93, 94, 97, 98, 99/100)

Тип VI - Лијеви руб марке остаје без претиска (бијел), двоструки претисак оквира се показује као два мала правокутника у горњем и доњем углу десног руба марке (позиција 51/100)

Тип VII - Двоструки претисак се показује као два мала правокутника у горњем и доњем углу лијевог руба марке (позиција 52/100)

Тип VIII - Као код плоче "α"

Тип IX - Као код плоче "α"

Тип X - Не постоји у Другој постави (Замијењен Типом ИВд, позиција 90/100)

Тип XI - Не постоји у Другој постави
(Замијењен Типом XVcd, позиција 100/100)

Тип XIIc - Горња страна оквира претиснута је двоструко, црно обојени зупци доље.
Врло упадљив неправилан пријелом лијеве стране оквира (позиција 92/100)

Тип XIIIc - Горња страна оквира претиснута је двоструко, црно обојени зупци доље, знатно тања десна страна оквира која узрокује бијели руб марке десно
(позиција 95/100)

Тип XIVc - Горња страна оквира претиснута је двоструко, црно обојени зупци доље, знатно тања лијева страна оквира која узрокује бијели руб марке лијево
(позиција 96/100)

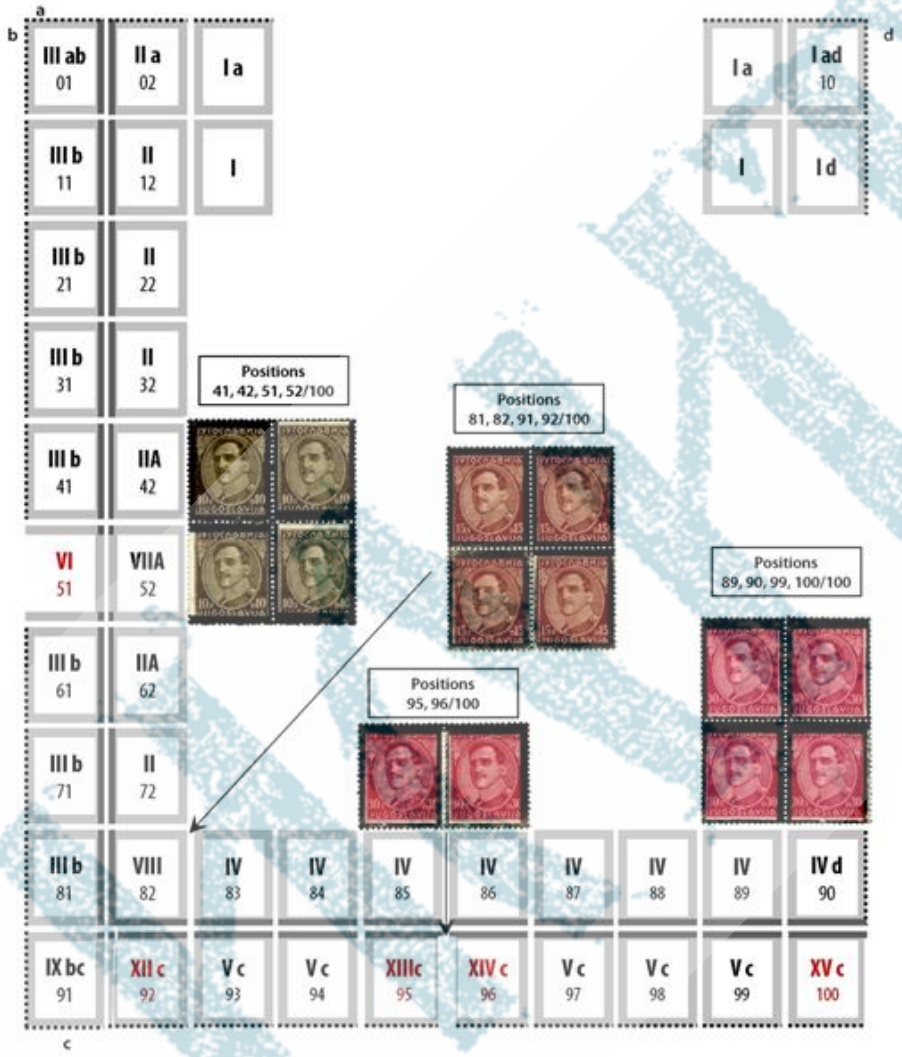

	једноструки тисак		двоструки тисак
	обојени врхови зубаца		лако видљиви типови

Сл. 3 - Други начин Плоча " β " – приказ, кључни пар и кључни четверци

Тип XVcd - Горња страна оквира претиснута је двоструко, црно обојени зупци доље и десно, понешто тања десна страна оквира која понекад узрокује бијели руб марке десно (позиција 100/100)

Други начин израде – Трећа постава (Плоча "γ")

Трећа постава кориштена је за претискивање вреднота од Дин. 1.00 и 20.00, укључујући и мали број потписаних примјерака којима су попуњавани мањкави арци потоње вредности.

У готово сваком погледу плоча "γ" је идентична с плочом "β". Једина је разлика замјена оштећеног клишеја на позицији 92/100 клишејем с неоштећеном лијевом страном оквира која је упадљиво удаљена од доње стране. Стога:

Тип XIIc - Не постоји у Трећој постави (Замијењен Типом XBИц, позиција 92/100)

Тип XVIc - Горња страна оквира претиснута је двоструко, црно обојени зупци доље.

Лијева и доња стране оквира упадљиво су удаљене (позиција 92/100)

Сл. 4 - Други начин Плоча " γ " – приказ, кључни пар и четверац

Други начин израде – Четврта постава (Плоча "δ")

Четврта постава је кориштена за претискивање марака од Дин. 1.00 и 5.00.

Плоча "δ" употријебљена је за претисак првог окомитог реда (позиције 01 до 91/100) и првог водоравног реда (позиције 02 до 10/100). Остатак арка претиснут је плочом од 81 клишеја. Ова плоча показује исте особитости као и плоча "α" окренута по водоравној осовини. Разлог новом приступу није објашњен, а могуће је до њега дошло случајно. Њиме су настала четири нова типа.

У овој постави позиције 23 до 30/100, 33 до 40/100 и даље, све до укључиво реда 93 до 100/100, нису дирнуте плочом "δ" и показују црни оквир у Типу I, који је по изгледу истовјетан претиску кориштеном у Првом начину израде и који се може даље описати као:

Тип I - Једноструко отиснут оквир (позиције 23 до 29/100, 33 до 39/100 све до укључиво 83 до 89/100

Тип Ic - Једноструко отиснут оквир, црно обојени зупци доље (позиције 93 то 99/100)

Тип Id - Једноструко отиснут оквир, црно обојени зупци десно (позиције 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90/100)

Тип Icd - Једноструко отиснут оквир, црно обојени зупци доље и десно

(позиција 100/100)

Међусобно преклапање двију плоча присутно је у окомитим редовима 1 и 2, те у водоравним редовима 1 и 2 гдје је дошло до дјеломичних двоструких претисака који се могу сврстати под сљедеће типове:

Тип II - Лијева страна оквира претиснута је двоструко (позиције 22, 32, 42, 62, 72, 82, 92/100)

Тип IIc - Лијева страна оквира претиснута је двоструко, црно обојени зупци доље

(позиција 92/100)

Тип IIIb - Десна страна оквира је претиснута двоструко, црно обојени зупци лијево

(позиције 11, 21, 31, 51, 61, 71, 81/100)

Тип IIIab - Десна страна оквира је претиснута двоструко, црно обојени зупци доље и лијево (позиција 91/100)

Тип IV - Доња страна оквира је претиснута двоструко, црно обојени зупци горе
(позиције 02, 03, 04, 05, 06, 07, 08, 09/100)

Тип Vc - Горња страна оквира је претиснута двоструко, нема црно обојених зубаца
(позиције 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19/100)

Тип VI - Лијеви руб марке остаје без претиска (бијел), двоструки претисак оквира се показује као два мала правокутника у горњем и доњем углу десног руба марке
(позиција 41/100)

Тип VII - Двоструки претисак се показује као два мала правокутника у горњем и доњем углу лијевог руба марке (позиција 42/100)

Типови VIII до XVI не постоје у овој постави.

Тип XVIIab - Двоструки претисак показује се као правокутник у доњем десном углу марке, црно обојени зупци горе и лијево
(позиција 01/100)

Тип XVIII - Десни и горњи руб марке остају без претиска (бијел), двоструки претисак показује се као правокутник у доњем лијевом углу марке
(позиција 10/100)

Тип XIX - Лијева и горња страна оквира су претиснуте двоструко у облику слова Л
(позиција 12/100)

Тип XXd - Двоструки претисак се показује као правокутник у горњем лијевом углу марке, црно обојени зупци десно (позиција 20/100)

Типови VI и VII који потјечу с плоче 'δ' могу се поуздано потврдити само кад су дио већих цјелина које укључују једну или обје марке Типа XVIIаб или XIX.

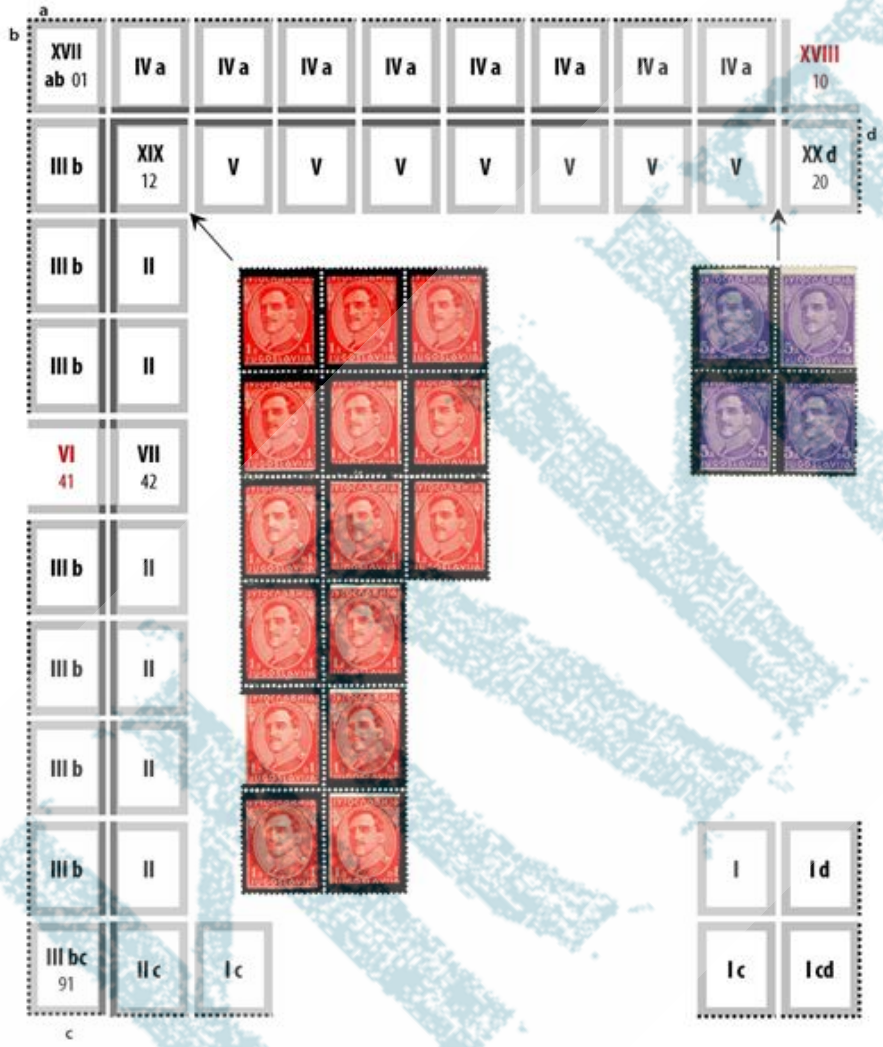

	једноструки тисак		двоструки тисак
	обојени врхови зубаца		лако видљиви типови

Сл. 5 - Други начин Плоча " δ " – приказ, кључни петнестерац и четверац

Трећи начин израде

Према тадашњим изворима већа количина тисканих, али недовршених, незупчаних и негумираних арака вреднота од Дин. 0.50, 0.75 и 1.50 достављена је истог дана 5.1.1935. Државној маркарници. Ови арци имали су потпуне рубове и дорађени су претиском црног оквира једном плочом од 100 клишеја (10 x 10), зупчањем и гумирањем, те стављени у промет.

По изгледу марке произведене Трећим начином истовјетне су основним маркама претиснутим Другим начином, док је њихов претисак истовјетан с претиском Првог начина. Марке Трећег начина релативно се тешко могу разликовати од марака произведених Првим начином. Пресудни доказ да се ради о маркама Трећег начина јест присутност рубних ознака у облику слова или декоративних шара које не постоје на новотиснутим маркама кориштеним у Првом начину израде.

Таблица II – преглед начина претискивања „Жалобног издања“

начин		0,25	0,50	0,75	1,00	1,50	1,75	3,00	3,50
први		♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦
други	α	♦	♦	♦	♦	♦		♦	♦
	β			♦	♦				
	γ				♦				
	δ				♦				
трећи			♦	♦		♦			
		4,00	5,00	10,00	15,00	20,00	20,00 потпис	30,00	30,00 потпис
први		♦	♦	♦	♦	♦		♦	
други	α	♦	♦		♦				
	β		♦	♦	♦			♦	♦
	γ					♦	♦		
	δ		♦						
трећи									

Шта је остало од оригинала?

Реконфигурисана панорама Великог рата.

Pantheon de la Guerre је монументално уметничко дело настало у Паризу током Првог светског рата, у виду кружне панораме димензија 123 x 14 метара. На слици су приказане фигуре око 5.000 ратника Француске и њених савезника.

Националне групе фигура из савезничких земаља постављене су са обе стране, четири европска савезника (Велика Британија, Белгија, Италија, Португалија) с једне стране и 19 других (укључујући САД, Грчку, Латинску Америку, Србију, Црну Гору, Царску Русију, Румунију и Јапан) с друге стране.

Део слике на коме су били представљени азијски народи, као што су кинески радници, запослени у позадини западног фронта, замењен је америчким подацима од уласка САД у Велики рат.

Рад на слици почео је у септембру 1914. године, након битке на Марни, сарадњом француских сликара Pierre Carrier-Belleuse и Auguste Francois-Marie Gorguet, уз учешће још 130 уметника. Предузет је као приватни комерцијални подухват, уз подршку државе.

Војвода Петар Бојовић, детаљ

Када је завршена, слика је изложена у Паризу у специјално изграђеном објекту поред хотела Des Invalides, а инаугурисао ју је француски председник Ремон Поенкаре октобра 1918. године. Посетиоци су се приближавали тамним коридорима до централне платформе за разгледање. Између 1918. и 1927 слику је видело осам милиона посетилаца.

На слици су учињене мање измене како би рад био атрактивнији за америчку публику: пуковник Едвард М. Хоуз (до тада политичар) је замењен америчким амбасадором у Француској Мирон Т. Хериком; такође је придодат афроамерички војник.

Уследила је Америчка турнеја слике. Сећање на Велики рат постепено је бледело у мислима Американаца у свакодневици депресије и на помолу новог рата, да би ово колосално платно било заборављено у једном складишту у Балтимору. Локални рестауратор по имену Вилиам Х. Хојзнер - немачки имигрант који се борио на страни Немачке у Великом рату - купио је слику на аукцији 1953. године за 3.400 долара.

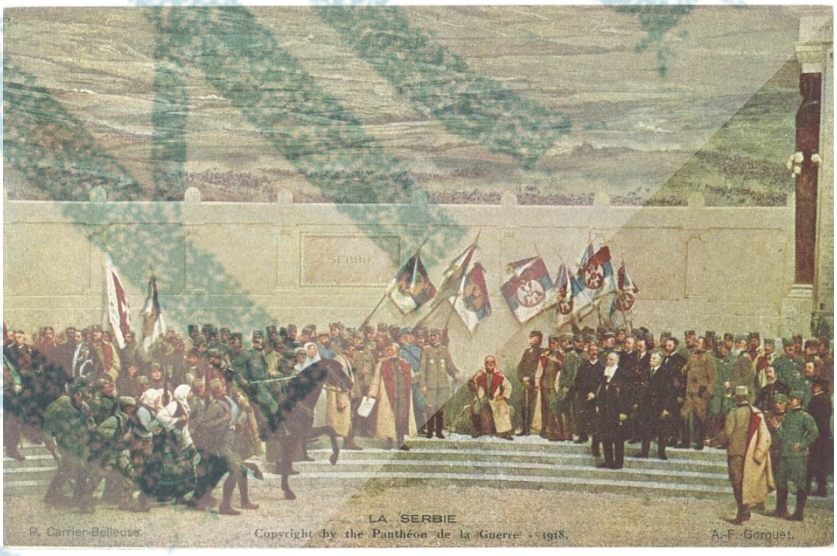

H. Manuel публиковала је разгледницу Serbie: Panthéon de la guerre.
(Србија: Пантеон рата)

Лајф магазин је објавио кратак чланак посвећен овом делу који је прочитао Даниел Мекморис, уметник који се борио у Првом светском рату и памтио да је дело видео у Паризу. Мекморис је убедио Хојзнера да слику донира удружењу *Либерти Мемориал у Канзас Ситију*, посвећеном обележавању Првог светског рата.

Мекморис је 1956. године слику прилагодио за излагање у Мемориалу Либерти. Макморис значајно је смањио величину дела и модификовао га са нагласаком на допринос САД-а Првом свјетском рату. Само 7 одсто првобитног рада је задржано, а велики француски сектори су били изостављени. Преобликован рад је описан као верзија Reader's Digest, у америчком контексту америчког хладног рата.

Упркос свему, већина фрагмената првобитне слике је преживела.

В.Б.

Дамир Новаковић

ПОШТАНСКЕ ТАРИФЕ ФНРЈ (1946-1962)

УНУТРАШЊИ ПОШТАНСКИ САОБРАЋАЈ

[1] Службени лист 06/1946 стране 40/44. и ПТТ Весник 01/02~1946

[2] ПТТ Весник 12/1946 страна 324

[3] Службени лист 26/1948 страна 306/307 и ПТТ Весник 08/1948 стране 217/218

[4] извор: загребачка Филателија 01~02/1952 страна 34

[5] ПТТ Весник 24/1952 страна. 281

[6] ПТТ Весник 12/1955 стране 203/207 и ПТТ Весник 06/1955 страна. 69

[7] Службени лист 11/1959 . и ПТТ Весник 05~06/1959 стране 25/31

[8] Службени лист 14/1961 и ПТТ Весник 08/1961 стране 95/101

Детаљ са изложбе у Галерији РТС:
Ратни пут Моравске дивизије 1914 – 1918

ФНРЈ - УНУТРАШЊИ ПОШТАНСКИ САОБРАЋАЈ Табеларни преглед						
	15.01.1946. [1]	01.04.1948. [3]	01.11.1951. [4]	Јун 1955. [6]	01.04.1959. [7]	15.04.1961. [8]
писмо						
20 gr	2,50	3,00	15,00	15,00	20,00	25,00
20-50 gr	4,00	5,00	25,00	25,00	35,00	40,00
50-250 gr	6,00	8,00	40,00	40,00	60,00	80,00
250-500 gr	9,00	10,00	60,00	60,00	80,00	120,00
500-750 gr	12,00	15,00	150,00	80,00	100,00	140,00
750-1000 gr				100,00	120,00	
1000-1500 gr	18,00	25,00	200,00	120,00	150,00	200,00
1500-2000 gr				150,00	180,00	
разгледница	1,50	2,00	10,00	10,00	15,00	15,00
тисковина 50 gr	1,00*	0,50	5,00**	5,00	8,00****	10,00
тисковина 100 gr	2,00*	1,00	10,00**	10,00	10,00****	15,00
препорука	5,50	7,00	35,00	35,00		40,00
експрес	6,00	6,00	35,00	35,00		40,00
потврда пријема	5,00	5,00	35,00***	30,00		30,00
локал						
писмо 20 gr	?	?	10,00	10,00	15,00	20,00
разгледница	?	?		5,00	10,00	10,00
тисковина 50 gr				2,00	5,00	8,00
препорука	?	?				
потврда пријема	?	?				

* [2]
** [5]
***

**** [9] горња граница за другу стопу тежине подигнута је на 500 gr, али је враћена на 100 gr од 01.04.1959.

МЕЂУНАРОДНИ ПОШТАНСКИ САОБРАЋАЈ

(9) Службени лист 06/1946 стране. 40/44,

(10) извор: загребачка Филателија 03~04/1952 страна 365

(11) Службени лист 63/1952

(12) ПТТ Весник 12/1955 стране 203/207

(13) Службени лист 11/1959 и ПТТ Весник 05~06/1959 стране. 25/31

(14) Службени лист 14/1961 и ПТТ Весник 08/1961 стране 102/104

ФНРЈ - МЕЂУНАРОДНИ ПОШТАНСКИ САОБРАЋАЈ
Табеларни преглед

	15.01.1946. [9]	01.01.1952. [10]	01.01.1953. [11]	Јун 1955. [12]	01.04.1959. [13]	15.04.1961. [14]
писмо						
20 gr	5,00	28,00	30,00	30,00	40,00	50,00
40 gr	7,50*	45,00	47,00	47,00	60,00	80,00
+20 gr	2,50**	17,00	17,00	17,00	20,00	30,00
разгледница	3,00	17,00		17,00	20,00	30,00
тисковина 50 gr	1,00	10,00		10,00	15,00	20,00
+50 gr	1,00	5,00		5,00	8,00	10,00
препорука	7,00	40,00		40,00	40,00	50,00
експрес	10,00	60,00		60,00	60,00	70,00
потврда пријема	5,50	30,00		30,00	40,00	50,00

* 8,00 – промена од 01.04.1946. Службени лист 26/1946 страна 300
** 3,00 - промена од 01.04.1946. Службени лист 26/1946 страна 300

ФИЛАТЕЛИСТИЧКА КОЛЕКТАНЕА [7][5]

Писмо број 7

Београд, 25. VII 30

Поштовани г. Антићу,

Захваљујем вам на вашем обавештењу односно оне друге половине чланка Ханциена у енглеском часопису. Ја сам заиста мислио да та друга свеска није послата случајном грешком, зато сам вам и био писао. Сада пак видим из писма вашег набављача, да се тај број не може добити, јер је распродан, а то исто ми је био писао и добављач часописа Stenley Gibbons. Према томе, нема изгледа да ћу моћи добити тај број, зато сам дао преписати на машини текст чланка из оног вашег броја. Враћам вам засебно поштом ваше бројеве, заједно са свима часописима које сте ми били ставили на располагање. Најлепше вам се захваљујем на тој вашој услузи.

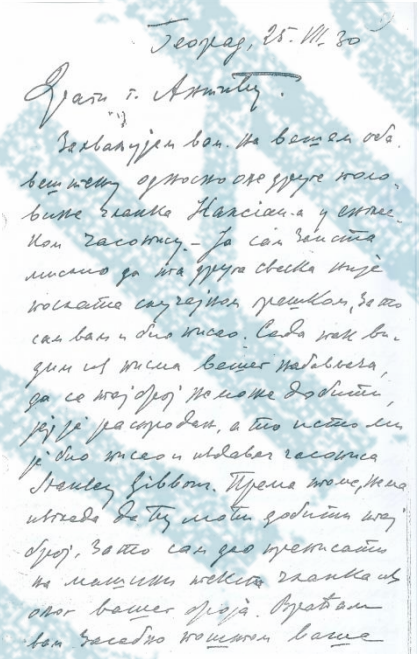

[5]Због нешто већег обима ово писмо објављујемо у два дела.

Уједно вас молим да ми јавите колико сте имали издатака око набавке Гибонсовог часописа са првим делом Хацијановог чланка, јер није право да поред уложеног труда имате због мене и трошкове.

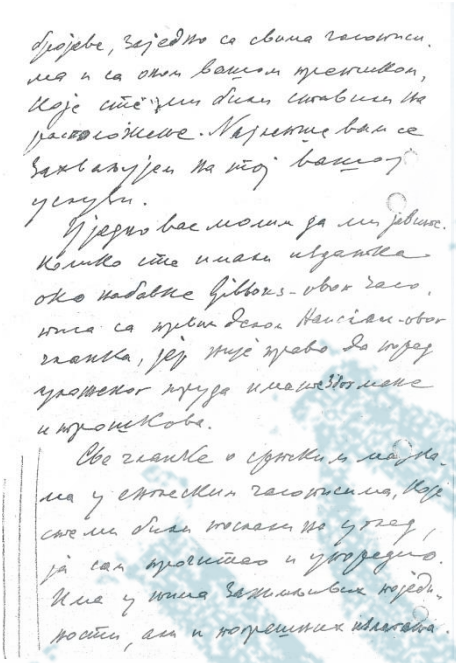

Све чланке о српским маркама у енглеским часописима, које сте ми послали на углед, ја сам прочитао и упоредио. Има у њима занимљивих појединости, али и погрешних излагања.

Студија Dorning Beckton-a је без сумње врло озбиљна и исцрпна, али је он долазио до погрешних закључака, тако (...) да су неке од марака са ликом кнеза Михаила биле штампане литографијом! То је успео да побије De Smeth у својим чланцима. Штета је што је Dorning Beckton не разумевајући немачки, морао дати да му други преводи мој рад објављен у "Berliner Briefmarken Zeitung" па је отуда настало да је нека моја излагања погрешно схватио.

У Дуерстовом чланку нисам могао наћи нечег нарочито новог. Али ме изненађује поступак једног тако озбиљног филател. писца. Одмах се од самог почетка чланка види да се је углавном служио чланком који је раније изишао у "Austria Philatelist" под потисом СК (тј. мајора, Scheneck-а). Шта више, он готово дословце преноси скоро цео тај чланак, али ни једном речи не помиње одакле је црпео те податке, те треба да је све то његово!

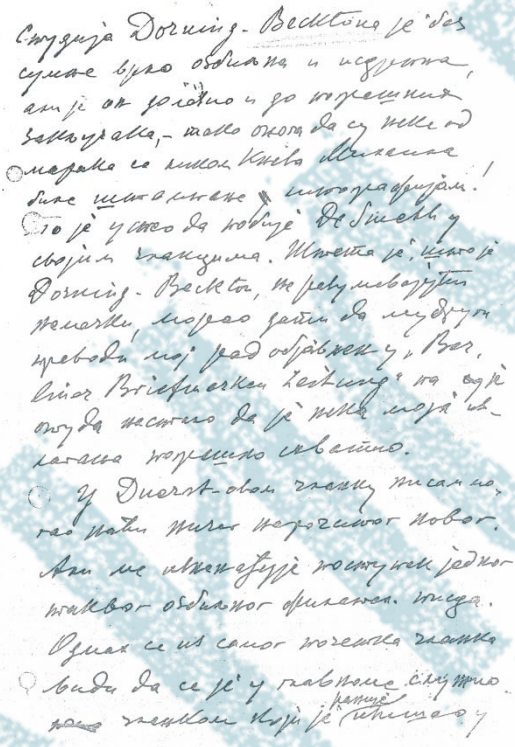

Дакле Scheneck, који из скромости није ни написао цело своје име, каже да је податке потребне за тај његов рад (који је заиста од велике важности за историју наших најстаријих марака) добио од пок. Стеве Поповића, бив. начелника српских пошта. Дуерст чак и не помиње (нечитко) Поповића. (Шенеков чланак објављен је био 1897, а Дуерстов 2 године касније).

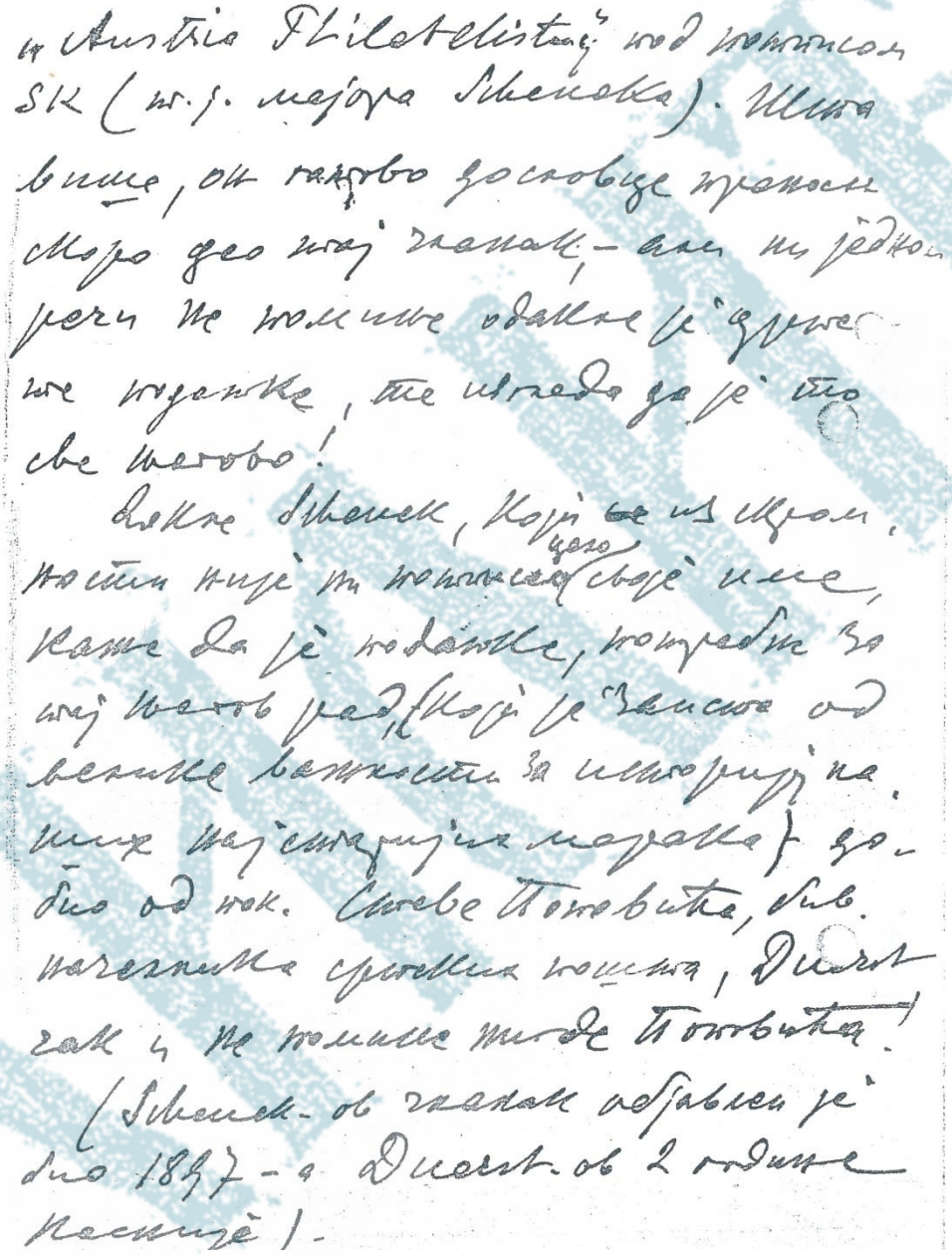

(Приредио В.Б.)

СРПСКЕ РЕДОВНЕ МАРКЕ НОМИНАЛНИХ ВРЕДНОСТИ 11, 23 И 35 ДИНАРА

Обиром да су у периоду од 2014. неколико пута доштампаване редовне поштанске марке номиналних вредности 11, 23 и 35 динара, уз промену папира, гумирања, године емитовања и штампарије на марки, Филателистички гласник у овом броју даје преглед регистрованих група сваке од три наведене номиналне вредности (стање закључно са августом 2018.)

11 динара - Колан са копчом						
кат.бр.	датум:	зуп.	папир:	гума:	штампарија:	тираж:
279 I	28. I 2009.	13 ¾	гладак	полусјајна	FORUM, 2009	2 670 000
279 II	9. XII 2010.	13 ¼	гладак	сјајна	ZIN, 2010	4 800 000
279 III	12. X 2012.	13 ¾	гладак	полусјајна	ФОРУМ, 2012	1 500 000
279 IV	18. IV 2013.	13 ¾	гладак	полусјајна	ФОРУМ, 2013	2 895 000
279 V	20. X 2015.	13 ¾	обичан	сјајна	ЗИН, 2015	1 500 000
279 VI	17. XI 2017.	13 ¼	гладак	полусјајна	ФОРУМ, 2017	300 000
279 VII	20. III 2018.	13 ¾	гладак	полусјајна	ФОРУМ, 2018	300 000

279 I **279 II** **279 III** **279 IV**

279 V **279 VI** **279 VII**

23 динара - Милева Марић Ајнштајн						
кат.бр.	датум:	зуп.	папир:	гума:	штампарија:	тираж:
553 I	1. IV 2014.	13 ¼	гладак	полусјајна	ЗИН, 2014	11 500 000
553 II	20. X 2015.	13 ¼	обичан	сјајна	ЗИН, 2014	4 500 000
553 III	3. III 2016.	13 ¼	гладак	полусјајна	ЗИН, 2016	4 400 000
553 IV	6. IX 2016.	13 ¾	гладак	полусјајна	ФОРУМ, 2016	6 000 000
553 V	6. II 2017.	13 ¾	гладак	полусјајна	ФОРУМ, 2017	9 200 000
553 VI	20. III 2018.	13 ¾	гладак	полусјајна	ФОРУМ, 2018	2 000 000

553 I **553 II** **553 III** **553 IV** **553 V** **553 VI**

35 динара - Књаз Милош						
кат.бр.	датум:	зуп.	папир:	гума:	штампарија:	тираж:
623 I	3. VIII 2015.	13 ¼	гладак	полусјајна	ЗИН, 2015	1 000 000
623 II	6. IX 2016.	13 ¾	гладак	полусјајна	ФОРУМ, 2016	600 000
623 III	6. II 2017.	13 ¾	гладак	полусјајна	ФОРУМ, 2017	1 300 000
623 IV	20. III 2018.	13 ¾	гладак	полусјајна	ФОРУМ, 2018	500 000

623 I **623 II** **623 III** **623 IV**

Приредио В.М.

Преглед издања Поште „Србија“ у периоду јун 2018. - август 2018.

Датум	Кат. број	Назив	Табак	тираж	КПД	МК
05. VI 2018.	814 815	Европска заштита природе 50 дин. – Церјанска пећина 74 дин. – Слапови Сопотнице	(3x3) 8+1	45 000 45 000	1	
14. VI 2018.	816 817 Блок 23	ФИФА светско првенство у фудбалу – Русија 23 дин. – 74 дин. – 170 дин. -	(3x3) 8+1	25 000 25 000 Тираж блока: 15 000	2	
19. VI 2018.	818 819 820 821	Дечја марка 23 дин. – Патагонијска мара 23 дин. – Црни лабуд 23 дин. – Арктички вук 23 дин. – Патуљаста коза	(4x4) 16	25 000 25 000 25 000 25 000	2	
10. VII 2018.	822 823 824 825 Карнет 8	Наука 23 дин. – Антон Кох 23 дин. – Владимир Димитријевич Ласкарев 23 дин. – Стеван Бошковић 23 дин. – Михаил Петровић Алас	(4x1) 4	15 000 15 000 15 000 15 000	2	
20. VIII 2018.	826	Туризам у Србији 23 дин. – 125. година тузризма на Златибору	(2x5) 10	45 000	1	1
31. VIII 2018.	827	Љубичевске коњичке игре 70 дин. –	(2x5) 10	50 000	1	

Преглед доплатних марака у периоду јун 2018. - аугуст 2018.

Датум	Кат. број	Назив	Табак	Тираж	Период употребе
16. VII 2018.	81	Изградња спомен-храма Светог Саве	(10x10) 100		16. VII 2018. - 30. IX 2018.

приредио У.С.

Иницијатива Филателистичког гласника

У склопу дефинисања мотива редовних издања редовних марака за 2019. годину, Филателистички гласник је упутио предлог ресорном министарству (Одељење за поштански саобраћај и надзор Сектор за електронске комуникације и поштански саобраћај Министарство трговине, туризма и телекомуникација.

..... Успео сам да сублимирам нека моја размишљања у вези предлога за наредну годину. У суштини све се своди на мотиве код редовних марака, о чему смо већ разменили мишљења.

***Никола Тесла** – овај мотив покушавамо још од 2013 да пласирамо на редовну марку, али без успеха. Пошта је пре неколико година рекла најблаже речено неистину да је та марка издата, а касније је допунила још једном неистином да ће та марка изаћи на дописници или разгледници као поштанска целина. То се до сада није догодило и мислим да је то само „мрцварење" од стране Поште или Србијамарке како би се тај мотив елеминисао. Очигледно да је Тесла битно питање појединима (да не кажем суседној Републици), па се на све начине саботира излажење редовне марке са Теслом као мотивом (овде се показује и значај редовне марке).*
Дакле, Тесла мора ући на редовну марку и то на редовну марку номиналне вредности 23 динара – то је по важећој тарифи цена за писмо до 20 грама у унутрашњем поштанском саобраћају. Само тако ћемо бити сигурни да ће тај мотив јасно ставити до знања значај Тесле за државу. Сада је на марки од 23 динара мотив Милеве Ајнштајн и то се показало као одлично, тиражи се мере са неколико десетина милона примерака, а филателистички гледано издвојено је шест различитих подгрупа, у зависности од године штампања и штампарије (ЗИН или ФОРУМ).
Како не би било неко оправдање од Поште да не може да се изда нова марка од 23 динара, јер постоји актуелна, то се врло лако може оповргнути, обзиром да је 2011. године издата марка Дигитална Србија (цвет) од 22 динара, иако је до тада постојала исто редовна марка Прстен столоват од 22 динара.

Друго могућа саботажа је да буде исто као са чувеним Коланом са копчом – мотив не стоји у Програму надлежног министарства, али ми (Пошта) штампамо, јер наш интерни акт није повукао овај мотив... Знате о чему причам

***Манастир Жича** – следећа година је велика за СПЦ јер се обележава 800 година аутокефалности српске цркве (жичка архиепископија). Ово ће сигурно бити тема пригодног издања, али ћемо значај овој годишњици дати уколико то буде мотив и за редовну марку (нешто слично смо урадили 2015 године са књазом Милошем и два века устанка – постојало је пригодно издање, али и редовно књаз Милош које исто тако има милионски тираж, уз до сада четири подгрупе са филателистичког становишта, у зависности од године штампања и штампарије (ЗИН или ФОРУМ). Предлог је да ова марка иде уместо марке са мотивим књаза Милош – 35 динара... Иста прича као и са Милевом Ајнштајн... Жича је 2006 била на редовној марки од 8 динара – сада би могли да се потруде мало више око марке...*
У склопу обележавања 800 година аутокефалности предлажем да се као мотиви редовних марака поред манастира Жича уведу Пећка патријаршија и Свети Сава. Ова три предлога свакако представљају недводмислену персонификацију српске цркве.

Имамо већ доста редовних марака, па би се свакако требало позабавити одређеном категоризацијом истих.
*Наиме, лик Николе Тесле се свакако може сврстати у Групу редовних марака **Српски научници**, где су већ марке Милева Марић Ајнштајн и Михаило Пупин.*

*Предлог за Жичу и Пећ би могао да иде под генералним називом: **Манастири** и може да представља добри основу за нека наредна редовна издања...*

Док би лик Светог Саве припао групи Историјске личности, где су већ сада Кнез Милош, Војвода Мишић...
Дакле по мени би мотиве Милеве Ајнштајн и књаза Милоша требало повући и заменити их новим мотивима.....

ДУШАН ЈАЊЕТОВИЋ

(1935 – 2018)

Сећам се Душковог филателистичког првенца *Црна Гора 1874-1913,* златна медаља на Јуфизу VIII (1995), у јединственој класи Поштанска историја и традиционална филателија. Био је то, до тада, најкомплетнији филателистички приказ традиционалне филателије Црне Горе. На Светској изложби ESPAMER '96 у Севиљи изложак је награђен златном медаљом.

А онда ЈУФИЗ IX (1997), Душко је председник организационог одбора. Такмичарски излаже збирку *Црна Гора 1874-1916 (Студија штампања, зупчања и претискивања поштанских марака Црне Горе и њихова употреба у поштанском саобраћају),* велика златна медаља и Grand Prix изложбе. Маја исте године изложак је приказан на Светској изложби PACIFIC '97 (Сан Франциско) и награђен великом позлаћеном медаљом.

ЈУФИЗ X (2000), нови такмичарски изложак *Кнежевина Србија*, велика златна медаља и кандидат за Grand Prix изложбе.

Наш заједнички рад у уређивачком одбору часописа *Филателиста* започео је 2000. године. У овом послу, од непроцењивог значаја било је Душково знање француског и енглеског језика; рекао бих, и изванредно познавање интенција у савременом филателистичком издаваштву... Када су се наше одлуке у Уређивачком одбору "ломиле" да ли објављивати текстове који су у одређеном смислу гранични између филателије и историје уметности, аргументовано је износио чињенице о јединству филателије и уметности. Захваљујући њему Филателиста је пренео са француског оригинала неколико чланака који су потврђивали такав став.

Године 2003. Душко је изабран за председника Асоцијације филателистичких савеза Србије и Црне Горе. Септембра те године, у Београду се реализује пројекат три изложбе чији је координатор је инж. Душан Јањетовић. Овај веома захтеван културни и

филателистички догађај остаће забележен као највећи и најзначајнији догађај почетком новог миленијума у Подунавској регији.

Јуфиз XII (2004) нов је искорак на привлачењу што већег броја, првенствено младих људи, на страну филателије обезбеђивањем изложбеног простора у једној од најпрестижнијих галерија у центру Београда. Са места председника АФСЦГ Душко је све ове догађаје ширио на излагаче, филателистичке стручњаке и госте из Региона, па се слободно може рећи да је јасно указао на смисао филателије на плану ширења културних веза и пријатељства са суседима. У каталогу ове изложбе Душко каже: - Данас имамо низ изузетних изложака који дубоко, детаљно и квалитетно приказују готово сваки сегмент наше националне историје: рани предфилателистички и филателистички период Кнежевине Србије и Краљевина Србије и Црне Горе, Југославију, ратове и окупацију, кризне периоде...

Када говорим о Душку, мислим на његово филателистичко дело – вођење АФСЦГ и СФС, изложбе, рад у часопису *Филателиста*, саветодавни рад... Све су то облици директног деловања у друштвеној филателији.

Војислав Беговић

Састанци филателиста у Београду

улица Светог Саве 16-18/II

недељом од 9 до 14 часова

PARIS, REVUE DU 14 JUILLET 1918 (4e Année de Guerre)

Le Drapeau Serbe aux Tuileries — The Serbian Flag at the Tuileries

Visé, Paris

E·L·D

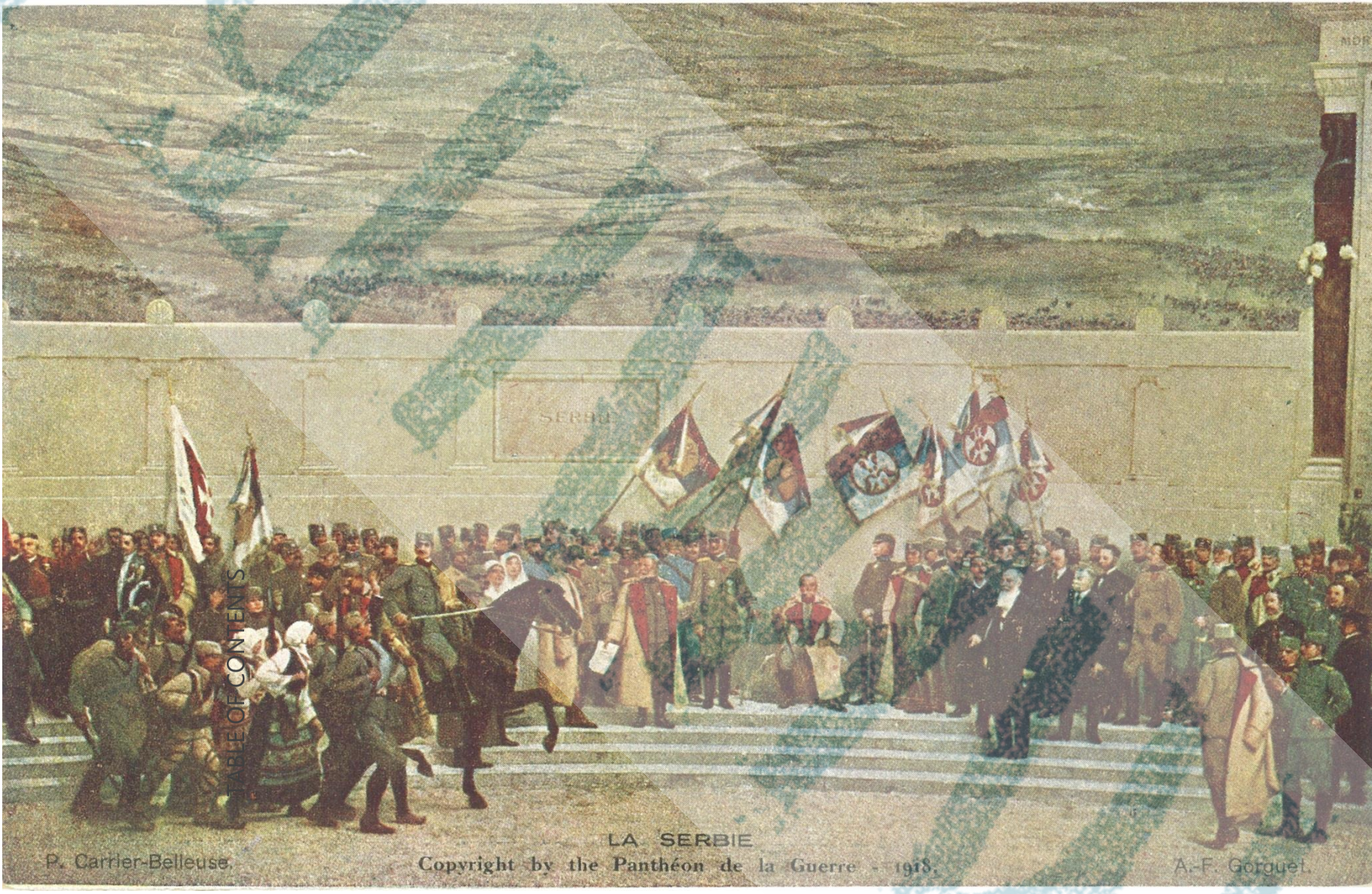

TABLE OF CONTENTS

LA SERBIE

P. Carrier-Belleuse. Copyright by the Panthéon de la Guerre - 1918. A.-F. Gorguet.